

ВЕСІЛЛЯ У СЕЛІ ДУБРІВЦІ БАРАНІВСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Записав Михайло ГЛУШКО

[Сватання]

У нас у селі Дубровці Житомирської області Баранівського району такий обичай весілля. Самий перед, як познакомився хлопець з дівчиною, поновились одне одному, то дівчина назначає якийсь там день, говорить до хлопця, що, значить, присилай старостів. Ну, й уже цей хлопець собирає старости. Старости в нас називаються люди, які правлять весіллям. Вони приходять у неділю ввечері й починають зразу шуткувати...

Молодий бере два начали і бояра. Часом бере й більше, як є багато близького роду, але закон такий: два начали, один боярин і молодий. Боярином буває хлопець: брат або близький товариш його. Начали теж [із рідні] – брати жонаті або дядьки рідні. Начали мусять бути жонаті, тільки жонаті, а боярин – це хлопець.

Ну, й приходять увечері і починають шуткувати: то їм треба купити телицю, шукають, то їм треба лошичку до жеребчика, щоб його спарувати... То все говорять начали. Боярин мовчить, боярину слова нема. Він же молодий, він ще нічого не знає в цій торгівлі. Тут старші, тут начали...

Як зайшли до хати – поздоровились, положили хліб на стіл і горівку. Ну, й починають говорити, чи согласні батьки молоді віддати молоду за їхнього жениха.

Як уже согласні, пошуткували, поговорили і починають пити могорич. Бо як не согласні, то могоричу не п'ють. Хліб схода отдають назад і одправляють. Якщо согласні, [то] ставлять усе на стіл, і цей хліб, що приносять начали, обмінюють. Цей хліб уже оставляють у молоді, а молода дає свій хліб їм. Ну, й договарюються там про день свадьби. Тоді вже батьки молоді й батьки молодого готовляться до весілля.

Молода, як приходять сватати, поводитьсь так: як чуть старіша, то вона вже знає, що робити, – стоїть собі, глину довбе у припіку; а як молода, то дуже вислуховує, коли б хоч чого батьки не сказали, що не отдамо. Якщо батьки хочуть її віддати, а вона не хоче, одказується, плаче, то батьки ж не хтять уже силувати аж то. Колись наших дідів і бабів силували, як нам батьки розказували, ну, нас вже не силували. То вже як прийде він з тими сватами, а вона не хоче, то хліб вертає. Та й це називається, як колишне, “гарбуза, гарбуз давати”. Може, колись давали й гарбузу, а тепер тільки хліб вертають.

Традиція сватати у нас була або в неділю, або в п'ятницю. Начого дня не було. Ну, кажуть, що то такі добрі дні. На Богатий вечор ше. В нас зимою, після Роздва, є Богатий вечор. То з тринадцятого на чотирнадцяте січня. Тоді дуже багато сватаються. Ну, в нас така поведенція старих батьків, що кажуть: “Богатий вечор, то будуть богаті молоді”.

Началів перев'язують рушниками. Це вже котора [молода] богата, то перев'язує два рази: раз у сватанню, а раз у весіллі. Вже як згодні, то тоді перев'язують рушниками. Вже повечеряли, погостилися, і начали починають шуткувати: “Давайте нам руки

помити, руки дайте помити”. Дають їм руки помити. Но, то втерти ж треба. “Де? Що, в вас рушників нема? Чи ваша молода спала, чи рушників не напярала?” Ну, й вже тоді перев’язують. Посватались.

Весілля в нас всегда призначають после таких свят великих, як Трійця, Великдень; щоб не в Піст, не в Пилиповку. Та й тоді вже на яку там неділю роблять весілля. Як кончилось вже сватання, то починається весілля. Договарюються батьки молодої і молодого, на яку неділю призначається весілля.

[Весілля. Субота. Коровай]

І от уже в суботу рано розчиняють коровай – сестри чи близький рід. Їх треба чотири. Як розчиняють, тоді благословлять:

- Вечер добрий тому,
Хто в цьому дому!
- Ради слухати!
- Благословили їсти, пити,
Благословіть молодій коровай розчинити!
- Бог благословить!
- Раз!
- Бог благословить!
- Другий раз!
- Бог благословить!
- Третій раз!
- Бог благословить!
- Всі три рази разом!
- Бог благословить!

Розчиняють коровай з муки молодої. Вона сама просить розчинити. Іде й каже: “Сьогодні до мене приходьте й розчиняйте коровай”. Попросила цих й далі йде просити родню, сусідів. Просити починають у четвер та в п’ятницю. В суботу кончає і вже сходяться.

Просить з дружкою. Дві, три є [дружки]. Одягається [молода] в саме найкраще. Бере вінка, кладе [його на голову], ленти [прив’язує]. Перев’язують лентами дружок через груди. Колись молода брала рясну сподницю, білого фартуха вишитого, блузку, намисто, рабушку ше таку на шию клала. І вінка кладе, ленти [чіпляє] і йде просити. А як зимою, то вдігає шубу чи пальто якеє, кожуха.

Просили в нас у селі не всіх, тільки родичів, знайомих хороших, які там у неї [молодої] є, сусідів, – і все.

Як уже розчинили ці [коровайниці] коровай, ставлять його, щоб він сходив. Уже ввечері сходяться всі. Но в нас сходяться самі жінки, без чоловіків. Несе вже, хто там що має: по мисці муки, яйця. Саме більше таке: мука і яйця. Хто не має яєць, бере сахар, бере там крупу яку – хто що має. Ну, й сходяться вже ввечері. Сходяться, починають місити. Місять ті ж самі [жінки], що й розчиняли, вчотирьох. Замісили його, поставили на столі. В ночвах саме більш місили, бо тепер миски є, а колись у ночвах [місили]. Поставили на столі. Ну, й сходить [коровай] з час [з годину].

Зійде [тісто], тепер знов кличуть ціх чотирьох [коровайниць], що вже ним [короваєм] кирують. Вони починають виробляти. Виробили... Мати ще приходить. Мати одділяє. Ставлять велику деку на стіл, таку чотирьохгранну, квадратну, і мати одділяє, скільки в цю деку цього короває треба, і ці старші коровайниці кладуть [тісто] у деку. А тоді всі ці жінки роблять шишки, квітки і вбирають тістом. Убирають цього короває, кладуть на верх. Ну, й як вже виробили, співають і починають його нести в піч. Тоже багато пісень співають. Там багато, багато пісень співають. Як у нас місяць, то теж благословляють:

– Вечор добрий тому,

Хто в цьому дому!

– Ради слухати!

– Благословили їсти, пити,

Благословіть молодій короває виробити!

– Бог благословить!

– Раз!

– Бог благословить!

– Другий раз!

– Бог благословить!

– Третій раз!

– Бог благословить!

– Всі три рази разом!

– Бог благословить!

Благословили, ну, й починають співати. Ті місяць, а всі інші співають:

1. БЛАГОСЛОВИ, БОЖЕ

Благослови, Боже, (2)

І ти, отець, мати,

Своїму дитяті

Короває виробляти!*

Благословлять три рази, три рази повторюють ці слова. Як виробляють короває, то тоді співають й такі пісні:

2. ЗАСВІТИ, БОЖЕ, З РАЮ

– Засвіти, Боже, з раю (2)

Нашому короваю,

Щоб було виднесенько

Виробляти гарнесенько.

3. НЕ БЕРІТЕ ВОДИЦІ З ДУНАЮ

– Не беріте водиці з Дунаю,

Принесіте чужії короваю.

---

* Куплет співають тричі.

Та беріте водицю з криниці,
Занесіте коровай сестриці.

4. А ХТО БУДЕ КОРОВАЙ МІСИТИ

А хто буде коровай місити, (2)
То той буде горілочку пити,
А хто буде ночви держати,
То той буде юшку ковтати.

5. ОЙ ПШЛА Я НА КОРОВАЄЦЬ

Ой ішла я на короваєць (2)
Та несла я коробочку яєць.
Перестріли мене хлопці
Та побили яйця в коробці.
Перестріли мене чоловіки
Та й побили яйця на віки.

6. А Я ВДОМА СИДІЛА

А я вдома сиділа, (2)
Йа в оконце гляділа:
Чи не прийдуть просити
Коровай місити.

Вони прийшли, попросили, (2)

А ми прийшли, замісили.
Вина трохи вляйте,
Нам горілочки дайте.

7. ПРОСЯТЬ МЕНЕ НА КОРОВАЄЦЬ

Просять мене на короваєць, (2)
Я не маю ни в що вбратися.
Ой піду я до сусідочки
Позичати сорочки.

Вона мені не позичила, (2)

Вона мене та нагачила:
– Як я єї прала*,
То ти, суко, спала,
Як я єї білила,
То ти в корчмоньці пила.

---

* Прала – *пряла*.

Ну, вже виробили того коровай, всі квітки наложили на коровай, і шишки. Вбрали. Тепер б'ють шість яєць, розколочують і змащують його яйцями... Шість [яєць], щоб парно було, парно. І знову пісні співають до цих яєць:

8. МИ ДО ЛІСА ХОДИЛИ

Ми до ліса ходили, (2)
Там ми зайця зловили.
Ми зловили зайця,
Відрізали яйця.
Вирізали яйця –
Помастити коровайця.

9. НАЛЕТІЛИ ПТИЦІ

Налетіли птиці, (2)
Сіли на полиці
Та нанесли коробочку яєць –
Помастити короваєць.

10. НІХТО НЕ ВГАДАЄ

Ніхто не вгадає, (2)
Що цей коровай має:
Йому й дали муки корець,
Йа волляли масла гарнець,
Йа вбили яєць копу.
Йой заграйте, музики, до скоку.
Ой заграйте двадцять п'ять,
Поки ноги не болять.
Будут ноги боліти,
Буду вдома сидіти.

11. КОРОВАЙНИЦІ З МІСТА

Коровайниці з міста, (2)
Не беріте й у пазуху тіста.
Бо як тая пора прийде,
То в пазусі тісто зийде.
Як підете танцювати,
Буде тісто випадати.

Далі співаємо, щоб ріс коровай:

12. РОСТИ, КОРОВАЮ

– Рости, короваю, (2)
Ширше від Дунаю,

А вище й од плота,
Йа краще од злота.

Ну, а тепер вже беруть цього коровая і несуть у піч. Як несуть у піч – оп'ять пісні:

13. НАША ПІЧ РЕГОЧЕ

Наша піч регоче, (2)
Бо коровая хоче,
Йа припічок залягається –
Коровая сподівається.

14. ЙОЙ КОВАЛЕ, КОВАЛЕСЕНЬКУ

Йой ковале, ковалесеньку, (2)
Зроби мені коцюбесеньку:
Не велику, не малесеньку,
Саму мірну, помірнесеньку, –
Будем жар вигортати,
Коровая саджати.

15. ОЙ ПОМЕЛО, ДРУЖБОНЬКО, ПОМЕЛО

Ой помело, дружбонько, помело –
З довгою бородою не мило.
Як не будеш помела нести –
Буде твоя борода мести.

16. А В НАШОЇ ПЕЧІ

А в нашої печі – (2)
Золотії плечі,
А срібнії крила,
Щоб коровай загнитила.

17. СТАРШАЯ КОРОВАЙНИЦЕ

– Старшая коровайнице, (2)
Стань собі коло печі
Та погрій собі плечі,
Бо стоять хлопці скраю,
Щоб не вкрали короваю.

18. ОЙ ДО БОРУ, ДРУЖБОНЬКО

– Ой до бору, дружбонько, до бору,
Та рубайте сосну здорову,
Та рубайте її на гніт,
Щоб був коровай на всей світ.

Та й рубайте єї дрібненько,
Загнітити коровай гарненько.
Бо не буде парувать удома,
Бо поїде коровай в чужий край.
Йа там чужая сторона,
Щоб нам не було сорома.
Бо там чужі люде,
Та й нам сором буде.
Бо ми мужнії жони,
Щоб не були усуджонні.

Тепер, як коровай всадили в піч, то ще дуже шукають двоє-троє діток маленьких і перед пічкою піднімають їх, щоб ріс коровай. Діти ростуть – і щоб коровай ріс. Ну, тоді беруть миску, наливають води і миють руки всі ті, хто порався з тістом. Цю воду виливають під вишню, а миску кидають через хату, щоб побилася, – на щастя. Як не перекинуть, то другий раз кидають, щоб перекинуть, бо молоді хтять щастя. Тепер до цієї миски, до цієї води співають такі пісні:

19. ОЙ ЛИСЮ НАШ, ЛИСЮ
Ой лисю наш, лисю, (2)
Та налий води в мисю.
Та ми ручки помием,
Та під вишеньку виллем,
Щоб вишенька ягодки родила,
Щоб Лідуся* Олексу любила.

Як розбили ту миску, то стають перед порогом і знову співають пісні:

20. ОЙ ДЕ НАША ВЕСІЛЬНАЯ МАТИ
Ой де наша весільная мати? (2)
Й обіцяла горілочки дати:
А єдної з вишеньками,
А другої з ягодками,
А третьої з калиною –
За своєю дитиною.

21. ХОЧ ТЕЧИ, БОЧЕЧКО
Хоч течи, бочечко, хоч не течи –
Вже ж наш коровай у печи.
Поки тебе, бочечко, вип'ємо,
То й коровай спечемо.

---

* Тут і далі фігурують імена молодят.

22. ОЙ ЩО НАМ СКАЗАЛИ

Ой що нам сказали – (2)

То те ми зробили:

До току сходили,

Стожки посвятили,

І ручки помили,

Ще й миску розбили.

А тепер виходить мати і запрошує всіх цих весільних до хати. Всі жінки сідають, а дівчата і хлопці – на дворі. Це самі жінки, які виробляли цього короваю: і виробляли, і місили, і пекли його. То це всі ці сідають за стіл угощатися. А хлопці з дівчатами – на дворі. Молода – теж на дворі, а як холодно, то в сусідній хаті.

На покутті сідають старші: хрещені батьки, тітки, рідні дядьки. В общем, по-старшинству.

На столі колись, як ще наші батьки розказували, була дуже бідова їжа: капуста тушана, квасок, млинці... У діжці розчиняють тісто і перед полум'ям печуть їх [млинці] на сковороді у печі. Отакі були млинці. Сметана була. Знаєте, яка сметана? Тепер вже ніхто не хоче її такої їсти – м'ятої в макітрі макогоном. Отака була їжа. Ше я на одному весіллі була, шо ложок не було. Так оно це там одна ложка, одна чарка. Так ми ложкою їли такий густий кисіль, а одна жінка прийшла й каже: “Густого кисілю ложками не їдять. Треба вмочати ці млинці”. Таке колись було весілле.

У нас, як поставили їжу, то ще по дві стопки було. Одна стопочка іде одною стороною, друга стопочка іде другою стороною. Але перед цим, як мають вже лляти горілку в ці стопки, то встають усі і моляться Богу. Помолилися і тоді вже сідають. Повечеряли, ну, й починають таку пісню:

23. СЛАВЛЯНО-ПРЕСЛАВЛЯНО

Славляно-преславляно, (2)

На столі поставляно.

Подивися, Лідусю, (2)

Це ж твоя заслуга:

Заслужила в батенька (2)

Цього Божого дару.

Цього Божого дару, (2)

Славного короваю*.

Тепер сидять до часу ночі, до двох, угощаються і співають дуже багато весільних пісень:

24. ЙОЙ НЕМА Ж ТОГО НА СЕЛІ

Йой нема ж того на селі,

Що в пана-свата на столі.

---

* У наступних куплетах замість “в батенька”, відповідно, співають “в матінки”, “в братіка”, “в сестриці”.

Ой є що їсти, ой є що пити,
Є кому припросити.

25. ЙА В ВОРІТНИЧКУ-ЧАСТОКІЛЬЧИКУ РОЗВИВАЄТЬСЯ ЗІЛЛЯ

Йа в ворітничку-частокільчику розвивається зілле, (2)

Зачинається, починається Лідусине весілле, (2)

Бог їй дає, Бог їй дає, батенько помагає*. (2)

26. НАКАЗУВАЛА ЗОЗУЛЯ

Наказувала зозуля

Та й до сивого сокола:

– Ой прилинь, прилинь ти, мій соколю,
Йа у вишній сад гуляти.

– Ой як до тебе прилетіть,
В тебе лизоньки** густії.

В тебе лизоньки густії,
В тебе річеньки бистрії.

– Ой прилинь, прилинь ти, мій соколю,
Йа у вишній сад гуляти.

А я лизоньки висічу,
А я річеньки загачу.

Ой прилинь, прилинь ти, мій соколю,
Йа у вишній сад гуляти.

Наказувала Лідуся
Йї до молодого Олекси:

– Ой приїдь, приїдь ти, мій Олекса,
В суботу на вечер.

– Ой як до тебе їхати,
В тебе світлиця темная.

---

* У наступних куплетах замість “батенько помагає”, відповідно, співають “матінка помагає”, “братічок помагає”, “сестриця помагає”.

** Лизоньки – лисоньки.

В тебе світлиця темная,
В тебе родина смутная.

– Ой приїдь, приїдь ти, мій Олекса,
В суботу на вечер.

А я в світлонці засвічу,
А я родину звеселю.

Ой приїдь, приїдь ти, мій Олекса,
В суботу на вечер.

27. ДЕ Ж ТОЙ ДЯДЬКО ЙОСИП

Де ж той дядько Йосип, (2)

Що горілку носить?

Як він її тисне –

Нехай вона йому скисне!

Як нагнав під весілле,

То й одбуде косіль*.

28. ОЙ ДЕ Ж НАША ВЕСІЛЬНАЯ МАТИ

Ой де ж наша весільная мати? (2)

Обіцяла горілочки дати:

А єдної з вишиньками,

Йа другої з ягодками,

Йа третьої з калиною

За своєю дитиною.

Обіцяла троякої,

А не дала ниякої.

29. ОЙ НА СЕЛІ, НА СЕЛІ

Ой на селі, на селі, // Там рай розвився, (2)

А Лідусін батенько // Не йде на рай дивиться. (2)

Нащо йому сільський рай, // Як у хаті коровай. (2)

Нащо йому те село, // Як у хаті весело. (2)

Нащо йому те зілле, // Як у хаті весілле**. (2)

30. А ЛІДУСІН БАТЕНЬКО

А Лідусін батенько (2)

Та й по юлонці ходить.

---

* Косіль – кисіль.

** У наступному куплеті замість “А Лідусін батенько”, відповідно, співають “А Лідусіна матінка”; замість “нащо йому” – “нащо її”.

Та й по юлонці ходить, (2)
Сусід своїх хороших просить:
– Сусідочки мої, голубочки, (2)
Зийдітеся до моєї дочки,
Спечіть коровай красний, (2)
Як на небі там місяць ясний.
Місяць ясний, бо з зірочками, (2)
Коровай красний, бо з шишечками.

31. КОЛИ Б МЕНІ ТАКИЙ ВІК ДОВГИЙ

Коли б мені такий вік довгий, (2)
Як у мене чоловік добрий.
А він мене не б'є, не лає,
А він мене гулять посилає:

– Гуляй, гуляй, моя чорноброва, (2)
Поки моя головка здорова.
А як моя головка схибнеться,
Тоді твоє гуляння минеться.

32. ЙОЙ ПІДУ Я СЕЛОМ, УЛИЦЕЮ

Йой піду я селом, улицею (2)
Та вскочу я в горішину,
Та вирву я лопушину,
Та пошию фартушину.

Ой зпереду рясно та рясно, (2)
А іззаду красно та красно.
Мене люди не poznали –
За попівну пощитали:

– Ой чи це попівна, (2)
Чи це королівна,
Чи це того мужа панна,
Що сидить без штанів удома?

Ну, тепер, як вже трошки повечерали жінки... В нас є таких шість жінок, що вони на весілля куховарять. В куховарки вибирають тоже своїх, сусідів, що можуть добре баняками ворочати, носити, що добре готувлять. Таких беруть у куховарки. І тепер, як ми вже вгостились, тепер вже гості, що за столом, то співають знов куховаркам. Прикликають їх піснею до стола, щоб вони попробували те, що вони наготовили:

33. ЙОЙ ДЕ Ж ТАЯ КУХОВАРОЧКА

Йой де ж тая куховарочка, (2)

Що всю страву куховарила?

Нехай іде покуштує.

Може, вона недосолена,

Може, вона пересолена,

Може, вона непечана –

Буде вона й облепечана.

А як добра страва –

Буде її слава.

Ми прикликали куховарок і їм заспівали, а вони тепер нам одспівують:

34. КОРОВАЙНИЦІ ЛЮБІ, МИЛІ

Коровайниці любі, милі, // Ой які ж ви уродливі. (2)

Їжте, пийте, гомоніте, // Куховарок не судіте. (2)

Я в чужій печі топила, // Може, страву задимила. (2)

Як пішла я по масло, // В мене в печі погасло. (2)

Ще й трошечки напилася, // Під порогом простяглася (2)

Та й на комин поглядаю, // За ту страву споминаю. (2)

Коли б Бог дав, як устати // Та й цю страву помішати. (2)

Коровайниці любі, милі, // Ой які ж ви уродливі. (2)

Їжте, пийте, гомоніте, // Куховарок не судіте. (2)

Як у нас сирота є, чи молодий, чи молода, то ше сиротські пісні співають, жалкі співають:

35. ТИ, ЗЕЛЕНА ТА ДУБРОВОНЬКО

Ти, зелена та дубровонько, (2)

Скільки в тебе та пиньків много.

Скільки в тебе та пиньків много, (2)

Зеленого та й не єдного.

Ти ж, молода Лідусю, (2)

Скільки в тебе та батьків много.

Скільки в тебе та батьків много, (2)

Йа рідного та й не єдного.

Котрий прийде, то й напиться – (2)

Нема кому пожуритися.

Котрий прийде, той гульку справляє, (2)
А порядку немає.

Котрий прийде – наїстись, напитись – (2)
Нема кому пожуритись.

36. ЙОЙ ЗНАТИ, ЗНАТИ

Йой знати, знати, в котрій хаті // В сиротини весіллє. (2)
Двір не метяний, стіл не стеляний, // Родина не спрошана. (2)
Двора замету, стола застелю, // Всю родиноньку спрошу. (2)
Пошлю галоньку на Україноньку // По свою родиноньку. (2)
Галонька летить, крильцями має – // Родина прибуває. (2)
Пошлю сокола до ясного неба – // Мені батенька треба. (2)
А сокіл летить, крильцями б'ється – // Батенько не зведеться. (2)
– Рад би я встати, порядок дати // Та й своєму дитяті. (2)
Сирая земля ручки прилягла, // Оченьки засмітила. (2)
Лети, литючи на всії ночі, // Бог тобі до помочи. (2)

37. ОБХОДИЛА ДІВКА ЛІДУСЯ ВСЮ КРУТУ ГОРУ Й ДОЛИНУ

Обходила дівка Лідуся всю круту гору й долину,
Ой найшла вона свого батенька могилу. (2)
На тій могилі з ярого жита колосок.
– Ой подай, подай ти, мій батеньку, голосок. (2)
– Ой рад би я, моя доненько, голос дати,
Ой змалювали два малярики могилу. (2)
Сказали мені й у цій могилі лежати,
Сказали мені навхрест рученьки держати. (2)
Ой не припадай, моя доненько, до гробу
Та й іди собі із дружиною додому. (2)

38. ОЙ ХОДИЛА ТА ЛІДУСЯ ПО КРУТІЙ ГОРІ

Ой ходила та Лідуся по крутій горі,
Заганяла селезеня по тихій воді:
– Гиля, гиля, селезеню, по тихій воді,
Прибуди, прибуди, мій батеньку, тепер ти д' мені.
– Ой рад би я, моя доню, прибуди ід тобі,
Насипали сиру землю на груді мені.
Насипали сиру землю на груді мені,
Йа склипили чорні й очі на всі ночі.
Йа склипили чорні й очі на всі ночі –
Бог тобі, моя доню, до помочи.
Єсть у тебе, моя доню, рідній дядько,
Нехай тебе благословить як батько.

Єсть у тебе, моя доню, рідня тітка,
Нехай тебе благословить як матінка.

Як вечера кончилась, ми всі пісні переспівали, які там були, що можна було співати за столом, то співають ще одну таку пісню:

39. ВСТАНЬТЕ, КОРОВАЙНИЦІ, ПІДВЕДІТЕСЯ
Встаньте, коровайниці, підведітеся,
Господу Богу помолітеся
За святую вечерю*.

Тепер йдемо до печі виймати короваю. І вже співаємо такі пісні:

40. ОЙ КОВАЛЕ, КОВАЛЕСЕНЬКУ
Ой ковале, ковалесеньку, (2)
Зроби мені сокиресеньку,
Не велику, не малесеньку, –
Будем піч рубати,
Короваю виймати.

41. ХТО ВСАДИВ – ТОЙ ВИЙМЕ
Хто всадив – той вийме, (2)
Які він муки прийме.
Ми не будем прохати
Короваю виймати.

42. КОРОВАЙНИЦІ-ДУШКИ
Коровайниці-душки, (2)
Стеліте подушки
Та й лягайте й у порога спати,
Короваю вартувати.
Бо стоять хлопці скраю,
Щоб не вкрали короваю.
Бо то хлопці пся віри,
Та й не йняти їм віри.

Виймаємо короваю, кладемо на столі, вже всі ці жонаті жінки. Приймають все з стола, витирають, і кладуть короваю, і кладуть калину, барвінок, різні квітки, овес. Мати роздала ще шишки усім жінкам, нам. Тепер дівчата сідають за стіл з хлопцями, прибирають короваю, плетуть вінка, а ми, жінки, вже йдемо надвір, чи в другу хату, як слободна є, і співаємо знов таких пісень:

---

* Куплет співають тричі.

43. ОД СЕРЕДИ ДО ПОНЕДІЛКА

Од середи до понеділка

Там гуляє Василева жінка.

Васильова жінка гуляє, // Бо Василя вдома немає*. (2)

44. НА ЛІДУСИНЕ ВЕСІЛЛЯ

На Лідусине весілля

А спичем ми коровай:

Отакий вишини, // Отакий ширини. (2)

– Коровай, коровай,

Кого любиш – обнимай.

– Ой здається, люблю всіх,

А Ганнусю лутше всіх.

Цю пісню ми співаємо так: беремось всі за руки в круг, скільки нас є – п'ять чи десять жінок нас, і співаєм. І так переспівуєм. Одну ту, що за неї співаєм, вона стоїть всередині, а тії всі переспівують, скільки нас у крузі є**.

Як печуть коровай [у молодій], то печуть ще й парові калачі. “Парові калачі” вони називаються. Із-за того називаються [вони] паровими, що їх кладуть в одну деку, щоб зрослися. А тоді беруть дві тарілки і кладуть ці калачі на тарілку, [кладуть] дві ложки і перев'язують [їх] червоною биндою. [Відтак] зав'язують їх у білу хустину і дають свахам. Свахи везуть аж до молодого [у неділю]. А вже в молодого на другий день, у понеділок, ці калачі ріжуть на маленькі скибочки і вгощають всіх гостейних, хто там прийде.

[Дівич-вечір]

Ну, як ми вже нагулялись, наспівались, розходимось додому. А молодьож сідає за стіл убирати коровай. То ми ще й молодьожі помагаєм, бо вони не так то знають таких пісень. Ми їм підказуєм. Зараз замість дівчат (дівчат тут у нас нема) ми заспіваєм дівчачих пісень, які вже дівчата співають, вбираючи коровай:

45. ОЙ У ПОЛІ ТА Й ОВЕС РАСНИЙ

Ой у полі та й овес расний, (2)

Йа в городі виноград красний.

– Винограде, виноградочку, (2)

Прошу тебе на порадочку.

---

* У наступних куплетах замість “Василева жінка” співають “Семенова жінка”, “Кузьмова жінка”, “Тимкова жінка”, “Илькова жінка”, “Олексова жінка”, “Петрова жінка”. Відповідно змінюється й ім'я чоловіка наприкінці строфи. Виконуючи цю пісню, жінки танцюють. Та, ім'я чоловіка котрої згадують, танцює у колі. Пісня і танець тривають доти, доки не згадають чоловіків усіх коровайниць.

** Та з дівчат, що стоїть у колі, після слів “Ой здається, люблю всіх, // А Ганнусю лутше всіх” підходить до дівчини з відповідним іменем, обіймає її і прилучається до гурту, а Ганнуся виходить на середину кола.

Прошу тебе, та й порадь мене, (2)
Молодої та й не зрадь мене.
Як я буду за милого йти, (2)
Винограде, зацвіти расно.
Винограде, зацвіти расно (2)
Та й уроди ягоду красну.
Ви, гіллячки, посхиляйтеся, (2)
Ви, ягодки, сполняйтеся.

Ой у полі та й овес расний, (2)
Йа в городі виноград красний.
– Винограде, виноградочку, (2)
Прошу тебе на порадочку.
Прошу тебе, та порадь мене, (2)
Молодої та не зрадь мене.
Як я буду за нелюба йти, (2)
Винограде, не цвіти расно.
Винограде, не цвіти расно (2)
Та не роди ягодок красно.
Ви ж, гіллячки, не схиляйтеся, (2)
Ви, ягодки, не сполняйтеся.

46. ТИ, ЗЕЛЕНИЙ ТА БАРВІНОЧКУ

Ти, зелений та барвіночку, (2)
Чого стоїш й у холодочку?
Десь на тебе вітерець не віє, (2)
Десь на тебе сонечко не гріє,
Що ти такий зеленесенький, (2)
Як Мішуня молодесенький.

Ти, червоная калинонько, (2)
Чого стоїш й у холодочку?
Десь на тебе вітерець не віє, (2)
Десь на тебе сонечко не гріє,
Що ти така червонесенька, (2)
Як Людося молодесенька.

47. МОЛОДИЦІ, МИ ВАС НЕ ПРОСИЛИ

Молодиці, ми вас не просили, (2)
Коровая самі вбрали,
На столі поклали,
Щоб хлопці не вкрали.
Бо то хлопці пся віри,

Та й не йняти їм віри.
Бо стоять хлопці скраю,
Щоб не вкрали короваю.

48. ОЙ УБРАВСЯ КОРОВАЙ
Ой убрався коровай, й убрався,
З золотим обручем й обнявся,
З ясним сонечком зріднявся.

49. ОЙ У ПОЛІ ТА ТРИ ТОПОЛІ
Ой у полі та три тополі, (2)
Гуляй, дівко, з нами доволі.
Гуляй, дівко, хоч цей деньочок, (2)
Бо знімемо з тебе віночок.
Як знімемо – не накладемо, (2)
На Мішуні та пришиємо.

50. ОЙ СОСОНКА ЛІТО ТА ЗИМУ ЗЕЛЕНА
Ой сосонка літо та зиму зелена,
Дівка Ганнуся була й у четвер весела. (2)

Йа й у п'ятницю русую косу чесала,
Йа в субітоньку добірних дружок збирала. (2)

Йа в субітоньку добірних дружок збирала,
Йа в неділеньку ішла до шлюбу, плакала. (2)

51. ДО МЕНЕ, ДРУЖКИ, ДО МЕНЕ
До мене, дружки, до мене,
Сплетить віночок на мене.
Бо я й узавтра часу не маю –
На рушничок ставаю.

52. ОЙ ЛИТАЛА ЧОРНА ГАЛОНЬКА ПО ПОЛЮ
Ой литала чорна галонька по полю,
Ой чиркала все крилечками й об землю. (2)

Йой чиркала все крилечками й об землю,
Йой одсилала свого соколя й од себе: (2)

– Ой лети, лети ти, мій соколю, й од мене,
Може, ти найдеш кращу галоньку за мене. (2)

– Йой злітав я чотири сади вишневі,
Йа в п'ятому, яблуневому, ночував. (2)

Йа в п'ятому, яблуневому, ночував,
Там я собі чорну галоньку сподобав. (2)

Йой ходила дівка Ганнуся по двору,
Йой чиркала все кісоньками й об землю. (2)

Йой чиркала все кісоньками й об землю,
Йой одсилала свого Петруся й од себе. (2)

– Ой іди, іди ти, мій Петрусю, й од мене,
Може, ти найдеш кращу дівоньку за мене. (2)

– Ой сходив я чотири селі – не найшов,
Йа в п'ятому селі, Дубровці, ночував. (2)

Йа в п'ятому селі, Дубровці, ночував,
Там я собі дівку Ганнусю сподобав. (2)

53. ЧОМ НЕ ВИГРАЄШ, ЩУКО-РИБОНЬКО

Чом не виграєш, шуко-рибонько, поки в синьому морі? (2)

Бо як ти підеш по суходолі, тебе рибаки споймуть. (2)

Ой зловлять тебе, шуко-рибонько, гаками, волоками, (2)

Поріжуть тебе, шуко-рибонько, золотими ножами. (2)

Приправлять тебе, шуко-рибонько, перцями, шахранами, (2)

Поставлять тебе, шуко-рибонько, молодим на вечеру. (2)

Чом не вечераєш, дівко Ганнусю, поки в свого батенька? (2)

Ой як ти підеш та й до свекрухи, не будеш вечерати. (2)

Ой самі сядуть та й вечерати, тебе пошлють по воду. (2)

Принесеш води, принесеш води, подай кожному пити. (2)

Подав ше води, подав ше води, заставляють ложки мити. (2)

Шо ложка бразне, йа слізка капне – це ж твоя вечеронька. (2)

54. Й УПАВ СНІЖЕЧОК ПІД ОБЛІЖЕЧОК

Й упав сніжечок під обліжечок, розиллявся водою. (2)

Й отдала мене моя матінка та й замуж молодю. (2)

Як отдавала – приказувала: “Не йди, доню, в гостоньки”. (2)

Не йшла я рочок, не йшла я другий – жаль мені й учинився. (2)

Зкую я крильця з срібного серця, поличу до батенька. (2)

Лісом летіла – ліс висушила золотими крильцями. (2)

Подем летіла – поле стопила дрібними слізоньками. (2)
Як прилетіла та й у батьків сад, на черешеньку сіла. (2)
Батенько іде, гостоньки веде – на мене не дивиться. (2)
Матінка іде, з гостьом говорить – до мене не промовит. (2)
Братічок іде, рушничку несе, хоче галоньку вбити. (2)
– Не бий, синоньку, цюю галоньку, не треба її бити, (2)
Бо цій галоньці – як нашій доньці в чужій сторононці. (2)

Ну, й як погуляють молоді, старі наперед, а потом молоді, то це вже десь, знаєте, чотири години, п'ять годин ранку. Ну, розходяться тоді трошки відхнути, бо завтра неділя і починається десь з годин дванадцяти весілле.

Як уже ідуть додому, прощаються з молодою, то дівчата співають таку пісню:

55. НА ДОБРАНОЧ, ТОВАРИШКО! ЧИ ЧУЄШ?

На добраноч, товаришко! Чи чуєш?

Останнюю ніченьку нчуєш.

Йа ще цюю ніченьку в батенька,

Йа другу ю ніченьку – в свекорка.

Йа ще цюю ніченьку в матінки,

Йа другу ю ніченьку – в свекорки.

Ой чи чуєш, Лідусю, чи чуєш?

Останнюю ніченьку нчуєш.

Йа ще цюю ніченьку в братіка,

Йа другу ю ніченьку – в діверка*.

Ой чи чуєш, Лідусю, чи чуєш?

Останнюю ніченьку нчуєш.

Йа ще цюю ніченьку в сестриці,

Йа другу ю ніченьку – в зовиці**.

Йа ще цюю ніченьку в родини,

Йа другу ю ніченьку – в чужини.

На тому коровай у нас кінчається.

А в молодого тоже в той вечір все те саме: і місяць, і так розчиняють, все так точно, як в молоді. І одні [й] ті самі пісні. Оно в молодого [його] родня, а в молоді її родня. А молодий, так як і молода, ходить з боярами. А ввечері в суботу молодий приходить до молоді. Вперед молодий до молоді приходить і пов'язує матір, тещу свою, хусткою, і батькові, як є, сорочку приносить, а тоді молода з дружками іде до молодого. І тоже пов'язує свою свекруху хусткою, а свекрові дає сорочку і каже:

Даю матері хустину,

Щоб мала мене за рідню дитину,

---

* Діверко – брат чоловіка.

** Зовиця – сестра чоловіка.

А батькові даю сорочку,
Щоб мав мене за рідню дочку.

[Неділя]

Як кончився коровай, уже переночували, на другий день, у неділю, годин дванадцять дня, до молодого сходиться вже його родня: почали, свахи, світилки, всі, обцім, ті, що у свадьбі участвують. Ну, то як усі посходились, тоді бере старший началин рогачі чи коцюбу (в нас брали таке), стає на порозі і благословить:

- Вечор добрий тому,
Хто в цьому дому!
- Ради слухати!
- Благословили їсти, пити,
Благословіть молодого за стіл завести!
- Бог благословить!
- Раз!
- Бог благословить!
- Другий раз!
- Бог благословить!
- Третій раз!
- Бог благословить!
- Всі три рази разом!
- Бог благословить!

І тоді він цими рогачами навхрест у дверях стукає до одвірків од порога до стелі. І тоді молодого заводять за стіл. Як іде молодий за стіл, заводять його, то світилки і свахи співають:

56. ІДЕ ІВАНКО НА ПОСАД

Іде Іванко на посад,
Стрічає його Господь сам:
– Ой з долею ще й щасливою,
З доброю годиною*.

Тепер старша світилка бере квітки і пришиває [іх] всім боярам, почалам і свахам. Лише молодому нема квітки. Вже йому молода буде давати квітку. І разом співають таку пісню:

57. НЕ СТІЙ, ВЕРБО, В ЗЕМЛІ ТВЕРДО

Не стій, вербо, в землі твердо. Рано, рано!
Не стій, вербо, в землі твердо. Та ранесенько!**

---

* Куплет співають тричі.

** Так і в наступних куплетах: віршовий рядок співають по два рази, рефрен після першого – “Рано, рано!”, а після другого – “Та ранесенько!”

Розвий собі сімсот квіток:

Всім боярам – по квіточці,

Іванкові квітки не стало.

Нащо йому з ружи квітка, –

Єсть у нього Ганнуся дівка.

58. ЙОЙ У МІСЯЦЯ ДВА РОЖКИ

Йой у місяця два рожки,

Йа й у Іванка два брати.

Ой еден браток коня сідлає,

Йа другий браток випроваджає,

Сестриця навчає:

– Не бери, брате, у злоті,

А бери, брате, в розумі,

Бо ми золота ще й прикупимо –

Розуму не навчимо.

59. ЇДЕ ІВАНКО ДО ДІВКИ

Їде Іванко до дівки,

Пораджається матінки:

– Ой порадь, порадь ти, моя мати,

Що й у дівки казати.

– Не кажи, сину, нічого,

Є старостоньки для цього.

Вони питимуть, говоритимуть

За тебе, молодого.

Сідають за стіл, вгощаються. Дуже довго не сидять. Молодий сідає на покуті. Садовлять його в нас на кожух. Не знаю нащо, але така традиція ще дідів і батьків. Щоб тепло, напевно, було коло жінки. На кожух [садовлять]. Бачте, він таке багатство: шкура крепка й вовна тепла. На те й садовлять.

Молодий одягався вже в шонайкраще. Перше свитки були ще такі. Робили сукно з овечок, і нову йому свитку пошиють, і видно, що то молодий. Одягав кокошні.

З одної сторони молодого сидить боярин старший, і так далі вже всі за ними бояри, а з другої сторони сидить світилка, а тоді далі вже свахи і начали.

Ну, вже як пообідали, вилазять з-за стола. То беруть ще начали подарки туди, до молодої. Молодій там беруть туфлі (колись це у нас туфлі брали), матері – чоботи, батькові – сорочку. Ну, й хто є вже в хаті (сестри чи брати), то всім беруть подарки: і

дідові, і бабі, всім, хто в хаті живе, всім беруть подарки. Тільки саме головне, що матері чоботи, бо за ці чоботи багато пісень є.

Беруть вони все це і сідають на підводи. Беруть цю проходну. Мати обсипає житом, три рази обходить, три рази довкола поїзда [учасників весілля обходить]. Батько несе хліб на рушнику, більш нічого. Батько з сторони йде, а мати несе у фартусі жито, а в одній руці хліб держить, й обсипає всей цей поїзд.

Вони проходну беруть: бутилку одну горівки, перев'язаний червоною биндою хліб. І це така проходна. В нас називається проходна. А подарки вони беруть у другий вузель і співають:

60. ХМАРКА НАСТУПАЄ

Хмарка наступає, (2)

Дощик накрапає,

Іванкова мати

Житом й обсипає*.

Обсипали житом, і вони їдуть. З двох сторін молодого сидять: з одної сторони світилка, з другої сторони світилка, а посередині молодий. Ну, а там ззаду вже всі, хто як може на шо сісти, вчепитись, і їде. Кому не хватить місця, той пішки [йде], як недалеко. Ну, й співають пісню, як їдуть:

61. ПОСТРІЧАЙ НАС, БОЖЕ

Пострічай нас, Боже, (2)

На першій порозі.

На першій порозі,

В далекій дорозі**.

62. ЙОЙ З ДОРОГИ, ВОРОГИ, З ДОРОГИ

Йой з дороги, вороги, з дороги,

Та не переходьте дороги.

Та нехай перейде рідна мати,

Та не буде ни на кого жалувати.

Та нехай перейде родина,

Щоб була дорога щаслива.

63. ІДЕ ІВАНКО БИТОЮ ДОРОГОЮ

Іде Іванко битою дорогою,

Йому калина дорогу заступила.

Виняв шабельку, став калину рубати,

Стала калина до його промовляти:

---

* Куплет співають трічі.

** Куплет співають трічі.

– Не рубай мене, не для тебе саджана,
Досі в тебе є Ганнуся наладжана.
Не рубай мене, не для тебе садили,
Досі вже тобі Ганнусю наладили.

64. НЕ КУЙ, БОЯРЕ, ЗОЛОТОГО НОЖИКА

Не куй, бояре, золотого ножика, (2)
Та підкуй, бояре, вороного коника. (2)
Будеш їхать лісами, сошами, каменями, (2)
Йой ліс буде шуміти, камінь буде бриніти. (2)
Як почує матінка, скаже: “Їде родина”, (2)
Як почує батенько, скаже: “Їде зятенько”, (2)
Як почує Ганнуся, скаже: “Їде Іванко”, (2)
Як почувуть селяни, скажуть: “Їдуть весіляни”. (2)

65. ЙОЙ У ПОЛІ МОСТОЧОК ЗОЛОТЕНЬКИЙ

Йой у полі мосточок золотенький,
Ой там їде Іванко молоденький.
Ой вирізав з берізки три різки
Йа й ударив кониченька попід ніжки:
– Біжи, біжи, кониченьку, на загір'я
До мого тестенька на подвір'є.
Йа в мого тестенька мед, вино п'ють
Да вже мене, молодого, давно ждуть.
Йа в мого тестенька випивають
Да вже мене, молодого, дожидають.

66. ЙОЙ ЩО Ж ЦЕ ЗА СЕЛО

Йой що ж це за село, (2)
Що так не весело?
Кругом саду вина,
Під садом калина,
Під калиною хата –
То в нашого пана свата.

67. МИ ДО СВАТА НЕ ПОТРАПИЛИ

Ми до свата не потрапили, (2)
Самі коні та заїхали
Стежкою-топтанкою
За своєю коханкою.
Стежкою-топтаницею
За своєю приятельницею.

68. НА ГОРОДІ ГРУША

На городі груша, (2)

Під грушою м'ята:

– Ой скажіте, люди добрі,

Де сватова хата.

Ну й так, їдучи дорогою, ми переспівали всі пісні і типирь під'їжджаєм до свахи до порога. Злазять усі. Стають усі перед порогом і співають. Просять сваху, щоб вже вийшла. Молодого ставлять самого першого, а по боках дві світилки [стоять]:

69. ВИЙДИ, СВАХО, ПОВИТАЙМОСЯ

– Вийди, свахо, повитаймося, (2)

За здоров'я розпитаймося:

Чи жива, здорова,

Чи є твоя дочка й удома.

Чи є вона й удома, чи немає,

Може, вона з козаками гуляє.

Нехай вона здоровенька гуляє,

Йа ми єї молодею познаєм:

Йа у неї руса коса на плечку,

Дрібная слізенька на личку.

70. ЙОЙ ДИВНО НАМ, ДИВНО

Йой дивно нам, дивно, (2)

Що свахи не видно.

Чи кожуха не має,

Чи чобіт позичає,

Чи в постолі й узувається –

На зятьові сподівається.

71. НАШ СВАТ ІЗЛЯКАВСЯ

Наш сват ізлякався, (2)

В комору сховався,

Прозь щілину виглядає,

Чи великий поїзд має.

Нас тут не багато –

Двадцятєро троє (2)

На подвір'їчку твоїм,

А ще трохи голодранців,

То ше прийдуть завтра вранці.

72. ОЙ ЗМЕРЗЛИ МИ, ЗМЕРЗЛИ

Ой змерзли ми, змерзли (2)

На лютім морозі,

На лютім морозі,
В свата на порозі.

73. ЙА В НАШОГО СВАТА

Йа в нашого свата (2)
Соломляна хата.
Боїться впустити,
Щоб не розвалити.

74. ЙА В НАШОГО СВАТА

Йа в нашого свата (2)
Соломляна хата.
А дров – ні поліна,
Висять яйця до коліна.

Ну, й переспівали ми всі пісні. Виходить тепер молода і перев'язує всіх весіляних, які од молодого приїхали. Всіх перев'язує. Началів перев'язує рушниками, свахей перев'язує хустками, світилок – лентами, а боярів – хусточками. В'яжеться на руді: молодим дівчатам – на леву руку, а всім жонатим – на праву.

Ну, й молода йде до хати, а тепер виходить батько з матір'ю з хлібом і запрошують всіх до хати. Заводять їх до хати і тоже співають, свахи співають в хаті. Ці подарки вони кладуть пока. Це вже воно пізніше дарується. Вже їх [дарунки] десь у надьожне місце ховають, і там вони лежать. Заходять до хати і співають таку пісню:

75. ОЙ ДЗЕНЬ ДОБРИЙ ТОМУ

Ой дзень добрий тому, (2)
Йа хто в цьому дому:
Старому, й малому,
Й Богові святому!*

А тепер ті нам одспівують:

76. ЗДОРОВЕНЬКІ БУЛИ

Здоровенькі були, (2)
Що нас не забули:
Старого, й малого,
Ще й Бога святого!**

---

* Куплет співають тричі.

** Куплет співають тричі.

После тої пісні, як ми з ними привіталися, то вони нам співають:

77. А МИ ВАС ДОВГО ЖДАЛИ

А ми вас довго ждали, (2)

А ми собі другого взяли.

Завертайте свої коні

Та й їдьте додому.

Заспівали вони, родина молодії, нам, а тепер ми будемо співати їм таку пісню:

78. ОЙ НЕ ТОГО МИ ПРИЇХАЛИ

Ой не того ми приїхали, (2)

Щоб ми сіли та й поїхали.

Дайте нашим коням їсти,

Молодому кресло сісти.

[Розплетени]

Тепер вже переспівали. Усіх (молодого, началів, свахей, світилок), усіх садовлять за стіл, а бояре остаються на дворі і йдуть по воду. Старший боярин іде по воду... Ставлять ослона посеред хати, напротів сволюка. На ослона кладуть кожуха, а на кожуха два бояри садовлять молоду. А один [боярин] несе воду, відро води. Ну, а дружки бігають, дуже хочуть воду виляти. І як виляють воду, то така поведенція була, що це дуже добре. Вже він мусить нести друге відро води. То це вже вважають, що до пари. То вже такі всі раді, що вже до пари! Молода держить хліб, а під ослонем стоїть відро з водою. Ну, й вже тепер співають дружки пісню...

Просять двох братів до хати. Стає два брати... Як є рідні, то рідні, а як нема рідних, то які там близькі сусіди, родичі, ну, все такі свої. Ставлять їх двох, і два ножі вони беруть: один бере великого ножа, другий – меншого. Один [брат] бере за одну косу, другий – за другу, і кличуть всіх боярів, щоб дали їм гроші за коси. Ну, вони вже там торгуються. Скільки вони там хочуть: по десять рублів за косу чи по п'ять рублів за косу. Довго торгуються. Дружки дуже співають, а бояри, як такі скупуваті, там по трошки кидають грошей, по копійці брязкають. То їм тоже співають пісні. А брати хтять дуже відрізати... Вже понад косою ножем, чуть-чуть-чуть що не одріже. А ці, що збоку сидять, геть і терпнуть: "Ой, йо-йой!" Щоб не одрізали хочай! Ну, а ці бояри думають: "Малеча.., а ось чипульне, то куди ж його вести вже будеш?" А її [косу] треба розплести і до церкви вести її [молоду] з гарними косами. Но, вже которийсь з них – бух! цю десятку, вже отдав. Вже довольні шурини*, одступаються. В нас ці хлопці, що держаться за косу, звуться шурини. Як вони уже одступились, то старша дружка стає і благословить:

– Ой день добрий тому,

Хто в дому цьому!

– Ради слухати!

---

* Шурини – брати молодії.

- Благословили їсти, пити,
Благословіть молодой косу розплести!
- Бог благословить!
- Раз!
- Бог благословить!
- Другий раз!
- Бог благословить!
- Третій раз!
- Бог благословить!
- Всі три рази разом!
- Бог благословить!

79. БЛАГОСЛОВИ, БОЖЕ!

Благослови, Боже, (2)
І ти, йотець, мати,
Своїму дитяті
Кісоньку розплітати!*

80. ХОДИ, БРАТЕ, ДО ХАТИ

Ходи, брате, до хати (2)
Кісоньку розплітати.
Як я в косі ходила, (2)
То я вас не просила.
А теперечка прошу, (2)
Розчешіть мені косу
Білими рученьками, (2)
Дрібними слізеньками.

81. А БРАТ СЕСТРИЦЮ РОЗПЛІТАВ

А брат сестрицю розплітав –
Де ж тії й уплітки подівав?
Возив до міста – не продав,
Меншій сестриці на знак дав.
– На ж тобі, сестрице, цей значок,
Щоб ти дождала заручок.
На ж тобі, сестрице, сестрин знак,
Щоб ти дождала собі так.

82. НА ДВОРІ ТЕРЕН ТЕШУТЬ

На дворі терен тешуть, (2)
Йїа в хаті косу чешуть.
А в сіни тріски скачуть,
А в хаті сестри плачуть.

---

* Куплет співають тричі.

83. ОЙ ПРОСО, ПРОСО, ВОЛОТО

Ой просо, просо, волото,
Ой косо моя, золото.
Я ж тебе щосуботи чивала,
Золотими гребінцями чесала.
А теперичка не буду,
Хоч цього денька добуду.

84. ТИ, БІЛАЯ ТА БЕРЕЗИНО

– Ти, білая та березино, (2)
Чого рано розвиваєшся?
– Не сама розвиваюся, (2)
Розвив мене буйний вітрунько
Йа буйними та вітруньками, (2)
Йа дрібними та дощиками.

– Ти, молода Ганнусю, (2)
Чого рано розплітаєшся?
– Не сама я розплітаюся, (2)
Розплів мене рідний братік
Йа білими та рученьками, (2)
Йа дрібними та сліззоньками.

85. ЧИ ЇЗДИВ ТИ, ТА Й ІВАНКУ, ДО КУПЦЯ

Чи їздив ти, та й Іванку, до купця,
Чи купив ти Ганнусі гребінця
Розчесати русу косу до вінця?

86. ОЙ УПАВ ГРЕБІНЕЦЬ ПІД СТІЛЕЦЬ

Ой упав гребінець під стілець.
Та подай, Іванку, гребінця
Розчесати русу косу до вінця.

87. ОЙ ДАЙ, МАТИ, МАСЛА

Ой дай, мати, масла,
Я ж тобі корови пасла.
Гонила на росу –
Дай масла на косу.
Гонила, попасала –
Дай масла або сала.

88. ЙОЙ ДАЙ, МАТИ, ШУБУ

Йой дай, мати, шубу, (2)
Йде дочка до шлюбу.

Як прийде й од шлюбу,
Скине тобі шубу.

Ну, тепер, як молоду розплели, наклали на неї вінка, підготували її до вінчання, молода встає. До неї підходить молодий, а на цей же ослін сідають батько й мати. Вони беруть на руки хліб, а молода вже з молодим кланяються їм. І співають таку пісню:

89. ПОХИЛЬНЕЄ ТА ДЕРЕВЦЕ ЯЛИНА

Похильнеє та деревце ялина,
Покірнеє та дитятко Ганнуся,
Що низенько батенькові вклянає,
Біле личко слізеньками вмиває.
Біле личко слізеньками вмиває,
Шовковою хусткою втирає.

– Ой не жалуй, та Ганнусю, поклону,
Поклонися і старому, й малому.
Поклонися, та Ганнусю, всій родині,
Нехай тобі благословлять як дитині.
Поклонися, та Ганнусю, низенько,
Нехай тобі благословить батенько.

[Шлюб]

Но вже тепер, як молода поклонилася, виходять надвір. Беруть молоду бояри, садовлять її на одну підводу, а молодий сідає на другу підводу. І тихесенько їдуть до церкви до вінчання. Перша їде молода, а за нею молодий ззаду. Ну, вже всі весіляни, хто там хоче побачити, їдуть до вінчання. Їдуть до вінчання і співають:

90. ОЙ НА ГОРІ ТА НА КАМЕНІ

Ой на горі та на камені, (2)
Там сиділо йаж два янголи.

Там сиділи та й говорили: (2)
– Підемо на заручини.

Там Ганнуся заручається (2)
І зі Йванком повінчається.

91. НАДЯКУЙМО СВАТУ

Надякуймо свату (2)
Повнесенькою хату:
Ой шоб вже він дождав
Та й сини вженити,

Дочок оддавати,
На весіллє нас звати.

Приїжджають до церкви. Молоду бояри заводять, а молодого – дружки. Заводять їх до церкви, ставлять їх там уже вместе. Ну, тоді виходить батюшка. Бере їх [молодих] своїм таким фартухом за руки, вони беруться за руки, і приводить їх до престола, на середину церкви до престола. Тут їх ставлять на рушник. Стелять рушника, ложать на рушника гроші і ставлять їх. Ззаду молодого стоїть старший бояр, а ззаду молодої стоїть старша дружка. Виходить батюшка. Дав боярові над молодим, дав дружці над молодою такі вінці тримати. Тепер батюшка дає їм [молодим] свічки в руки. Дав свічки, наложив каблучки. Ну, тепер в'яжуть білою хустиною руки. В'яже їх руки разом. Вони [молоді] беруть одне другого за руки, беруться так, як би віталися, а батюшка їх перев'язує хусточкою. І три рази кругом престола обводить їх.

Ну, ше в нас такий обичай був. Кажуть, що молода як іде, то щоб тягла за собою того рушника, що стоїть на йому. То [роблять для того], щоб дружки за нею скоро замуж виходили. То є така [молода], що тягне того рушника кругом престола, тягне й тягне, щоб скоріше всі дружки виходили замуж.

Як вже батюшка посвітить свічки, то збоку всі, хто стоїть, так само й молоді, і молода, й молодий, дуже переживають, щоб не погасла свічка. Бо говорять: “В якого погасне свічка, то те вмре”.

Як повінчалось, вже тоді дає батюшка другу хустку їм [молодим] в руки, і вони за цю хустку держаться. І виходять з церкви, сідають разом на одну підводу, і вже песні до самої дома!

92. ПОДЯКУЙМО ПОПОНЬКОВІ

Подякуймо попонькові (2)
Як рідньому батенькові,
Що він наших молодят звінчав
Та й не дорого узяв –
Червоного золотого
Йа з князя молодого.

93. ТА НЕ ВІЙ, ВІТРЕ, В ЛУЗІ

Та не вий, вітре, в лузі, (2)
Та повій по дорозі,
Та розмай русу косу
По червонім поясу.
Та й нехай коса має,
Як мак процвітає.

94. ПОМАЛЕНЬКУ ПОГАНЯЙТЕ

Помаленьку поганяйте, (2)
Пилу не збивайте,
Щоб наша пава
Пилом не припала.

95. СІЧЕНАЯ КАЛИНОНЬКА, СІЧЕНАЯ

Січеная калинонька, січеная,
Йа вже наша Ганнуся звінчана.
На білому рушничку стояла,
Золотії перстники міняла.
Золотії перстники й обручку:
– Возьми, Іванку, за ручку!

96. ОЙ МАТІНКО, Й УЖЕ

Ой матінко, й уже. (2)
Поздоров тебе, Боже,
Що ти мене породила,
Молодого челядина.
Йа на мене попи глядять,
Йа на мене дяки глядять,
Йа на мене паламарі –
Чорні очі поломали.
Йа на мене задивилися
Та й у книгах помилилися.

97. ЙОЙ МАТІНКО Й УТКО

Йой матінко й утко, (2)
То ворочайся хутко.
Бо вже сонце низенько,
Бо вже вечір близенько.
Недалеко гостоньки – за селом,
Скоро будуть гостоньки за столом.

98. ОЙ МАТІНКО Й УТКО

Ой матінко й утко, (2)
Заріж півня хутко.
Нехай півень не сокоче,
Бо вже Йванко їсти хоче.

Ой матінко й утко, (2)

Заріж курку хутко.
Нехай курка не сокоче,
Бо Ганнуся їсти хоче.

99. КОТИВСЯ КРИШТАЛЬ З-ПІД ГОРОДА

Котився кришталь з-під города,
Йа прикотився під ворота.
Розкотітєся, колісця,

Йодчинітеся, ворітця,
Засвітітеся, свічечки,
Бо вже наші повінчались діточки.

Вже як приїхали під хату, всі позлазили, приходять до порога і співають таку пісню:

100. ВИЙДИ, МАТІНКО, З КАЛАЧЕМ
Вийди, матінко, з калачем,
Приїхала твоя дочка з паничем.
Йа з паничем, не з паничем, з мужиком,
Йа зв'язали білі руки рушником.
Як зв'язали руки –
То й не буде розлуки.
Як руки зв'язали –
Говорити перестали.

101. ВИЙШЛА МАТИ З ХАТИ
Вийшла мати з хати, (2)
Не познала дитяти:
Йа єдного роджаного,
А другого суджаного.

[Посад молодих]

Виходить мати із житом і запрошує їх до хати. Всіх запрошує до хати. Вони заходять. Вона їм [молодим] за комір жита насипає: і молодому, і молодой. Насипає на житте, на щастя. Жито – то це для всіх житте і щастя. Молода іде за стіл і веде за собою дружки, а молодий остається на хаті. І співають:

102. ІДЕ ГАННУСЯ НА ПОСАД
Іде Ганнуса на посад,
Стрічає її Господь сам:
– Ой з долею ще й щасливою,
З доброю годиною*.

103. ЛЕТЯТЬ ГАЛОНЬКИ
Летять галоньки й у три рядоньки, зозуля попереду. (2)
Усі галоньки по лугах сіли, зозуля на калині. (2)
Усі галоньки защебетали, зозуля закувала. (2)

---

* Куплет співають трічі.

Ідуть дружечки й у три рядочки, Ганнуся попереду. (2)

Усі дружечки по лавках сіли, Ганнуся на посаді. (2)

Усі дружечки та й заспівали, Ганнуся заплакала. (2)

Молода сідає з дружечками за стіл, а молодий не сідає. Коло молодої сідають, як є, брати рідні чи там які родичі, сусіди близькі, хлопці сідають. Штири, шість їх там сідає і хтять, щоб купили місце для молодого, требують грошей у началів. Торгуються. Сказали їм дати сорок рублів, щоб вони дали. Тоді, значить, посадять молодого. Ну, й там наторгувались, наторгувались, скільки там вже начали дали їм грошей. Брат вже продав сестру свою, що вже молодий сяде. Брат називався шурин. То йому, братові [молодої], співають таку пісню:

104. ШУРИНКУ, НЕ ЛЯКАЙСЯ

Шуринку, не лякайся, (2)

Ще лучше постарайся.

Не продавай сестри

За руб, за чотири,

За золоті штири.

Бо гроші мина,

Йа сестриця – родина.

Йа сестриця – родина,

За столом, як калина.

105. СИВИЙ КОНИЧОК ПО ЗЕЛЕНІЙ ТРАВІ СКАЧЕ

Сивий коничок по зеленій траві скаче.

Брат продав сестру, а тепер сидить та й плаче. (2)

– Ой не плач, не плач ти, мій братіку, за мною,

Не заберу я усього добра з собою. (2)

Ой я возьму скриню, перину й корову,

Тобі кидаю сіни, хату ще й комору. (2)

Це співали дружки. А тепер свахи їм одспівують:

106. ПРОСИМО, ШУРИНКУ, НЕ ДЕРИ

Просимо, шуринку, не дери,

Що ми даємо, те бери.

Даємо гроші, даємо два,

Приймай, шуринку, за рубля.

107. ШУРИНКУ, БІЙСЯ БОГА

Шуринку, бійся Бога, (2)

Нам далека дорога.

Бо нам треба їхати,
Коника попасати,
Коника попасати,
Додому доїхати.

Ну, тепер скупили місце. Шурини виходять, а молодий уже заходить за стіл. Ну, і йому співають:

108. ОЙ НЕ СКАЧИ, ІВАНКУ, ЧЕРЕЗ СТІЛ
Ой не скачи, Іванку, через стіл,
Бо зловим тебе за постіл,
Будемо тебе питати,
Чи вмієш ти хорошенько цілувати.

Тепер треба, щоб молодий обов'язково поцілував молоду. Якщо він поцілує, то йому дуже гарну пісню співають, а якщо не поцілує, то йому погану пісню співають. Цей, наш Іванко, видно, поцілував:

109. ЙА МИ ДУМАЛИ, ЩО ТО ТАК ГОЛОСНО КУЄ
Йа ми думали, що то так голосно кує,
А то наш Іванко та так Ганнусю цілує. (2)
Йа ми думали, що зозуленька так кує,
Йа то Ганнуса та так Іванка цілує. (2)

Ну, а як котрий не поцілує, то йому таку співають:

110. БУЛО ТОБІ НЕ ЖЕНИТИСЯ
Було тобі не женитися, (2)
Було тобі свині пасти
Й у хлів заганяти,
Бо не вмієш цілувати.

Це співали дружки. А тепер дружкам одспівують свахи:

111. БУЛО ТОБІ НЕ ЙТИ ЗАМУЖ
Було тобі не йти замуж, (2)
Було тобі одказати й зараз.
Було тобі й одказатися
Та й панича дождатися.

Ну, як вже молодий сів, з молодою сидить, то бояри ще десь по дворі ходять. То дружки співають, звать боярів до хати:

112. ДЕ БОЯРИ ТА ПОДІЛИСЯ

Де бояри та поділися? (2)
По смітнику та розбіглися.
А ви, свахи, знайте,
Нам боярів дайте.

Тепер заходять бояри до хати і “Добрий день!” кажуть. Бо оно не скажуть, то ше дружки негарну пісню їм заспівають. Якщо скажуть їм “Добрий день!”, то бояри сіли – і всьо, а якщо не скажуть, то їм співають таку пісню:

113. НЕЦІКАВОГО БАТЬКА

Нецікавого батька (2)
Нецікаві діти
Перед нами посідали,
“Добрий вечір!” не сказали.

А котрі вже прийдуть та сядуть, то вже їм таку [пісню] співають:

114. ТА ЦІКАВОГО БАТЬКА

Та цікавого батька (2)
Та цікаві діти
Перед нами посідали,
Шапочки познимали.
Шапочки познимали,
“Добрий вечір!” нам сказали.

Ну, тепер приходять батько і мати, беруть штири чарки і штири хусточки. Дві хусточки беруть молоді: одну – молодий, одну – молода; і в батька хусточка, і в матері. Всі [вони] беруть чарки і навхрест перепивають долю. Батьки перепивають долю, молоді перепивають і цілують в руки батьків, а дружки співають:

115. СХИЛИЛАСЬ ЧЕРЕШЕНЬКА

Схилилась черешенька (2)
З луга до береженька.
Вклоняється Ганнуся (2)
Через стіл до батенька:
– Батеньку-голубчику, (2)
Перепий мені долю.
Перепий мені долю, (2)
Полную полночку.
– Переп’ю, що в хаті маю, – (2)
Доленьки не вгадаю:
Чи буде п’яниченька, (2)

Чи проп'є кониченька.
Чи будуть окном двері, (2)
Чи ляже без вечері.

Схилилась черешенька (2)
З луга до береженька.
Вклоняється Ганнуся (2)
Через стіл до матінки:
– Матінко-голубочко, (2)
Перепий мені долю.
Перепий мені долю, (2)
Полную полночку.
– Переп'ю, що в хаті маю, – (2)
Доленьки не вгадаю:
Чи буде п'яниченька, (2)
Чи проп'є кониченька.
Чи будуть окном двері, (2)
Чи ляже без вечері.
Чи буде в корчмі пити, (2)
Чи буде жінку бити.

Ну, як батьки вже з молодими перепили долю, сідають всі і вгощаються, обідають. Тут батьки тільки молоді. Молодого батьки вдома. Тільки начали, свахи, бояри і світилки. І як вінчалися, батьки молодого тоже були вдома. Вони нікуди не йшли. І молодого батьки вдома, і молоді батьки вдома, як вінчалися. Це тільки-но цей поїзд весільняних там [до церкви] іде. А тепер угощаються. Якби й нас туди попросили, то і ми шо-небудь кинули б. Вже кинули б.

116. ЙОЙ ТИХЕЄ ТА ХОРОШЕЄ ВЕСІЛЛЄ

Йой тихеє та хорошеє весілле,
Йой тихенько та хорошенько й обсіло. (2)
Ой ніхто ніде йа ні словечка ни мовить,
Тільки боярин та й до дружечки говорить: (2)
– Ой чи будеш ти, дружечко, срібного персня носити,
Ой чи будеш ти, дружечко, мене вірненько любити? (2)
– Ой буду, буду срібного персня носити,
Ой буду, буду тебе вірненько любити. (2)

Ну, тепер дружки співають свахам пісню:

117. СВАНЕЧКО, МОЯ ГОЛУБОЧКО

Сванечко, моя голубочко,
Рум'янеє личко,

Моє сердечко.
Та запій пісню,
Та привезяную,
Та принесяную,
О хоч одну.

А тепер свахи одспівують дружкам:

118. ДРУЖЕЧКО, МОЯ ГОЛУБОЧКО
Дружечко, моя голубочко,
Рум'янеє личко,
Моє сердечко.
Ми їхали бором,
Говорили з Богом,
Продали пісеньку
Янголам.

Тепер дружки оп'ять співають свахам:

119. СВАНЕЧКО, МОЯ ГОЛУБОЧКО
Сванечко, моя голубочко,
Рум'янеє личко,
Моє сердечко.
Та не їдь бором,
Не говори з Богом,
Не отдавай пісеньки
Янголам.

А тепер знову свахи співають дружкам:

120. ДРУЖЕЧКО, МОЯ ГОЛУБОЧКО
Дружечко, моя голубочко,
Рум'янеє личко.
Йа й од вас та до нас
Невеликий перехід.
Йа на вашій річці,
Там стояли німці,
Пропили пісеньку
На горілці.

Тепер дружки співають свахам:

121. СВАНЕЧКО, МОЯ ГОЛУБОЧКО

Сванечко, моя голубочко,
Рум'янее личко,
Моє сердечко.
Йа й од вас та до нас
Невеликий перехід.
Йа на вашій річці,
Там стояли німці,
Пропили пісеньку
На горілці.

Співають свахи дружкам:

122. ЙА МИ ПІСЕНЬКИ НЕ ПРОПИЛИ

Йа ми пісеньки не пропили,
Йа ми пісеньку привезли.
Наша пісенька по столу скаче,
Мед-вино п'є, йа в долоні б'є,
Бо доріженьку чує.

Тепер співають дружки:

123. ЗАСВІТИ-НО, МАТИ, СВІЧКУ, ПОСТАВ НА СТОЛІ

Засвіти-но, мати, свічку, постав на столі,
Подивися, моя мамцю, чи пара мені.
Засвітила мати свічку – не ясно горить:
З ким любилає, з ким кохалась – серденько болить.
З ким любилає, з ким кохалась – серденько болить,
З ким не зналась – повінчалась, тепер мушу жить.

124. ТИ, ПЕРШИЙ КАВАЛЄРУ

Ти, перший кавалєру, (2)
Не стій край оконечка.
Не стій край оконечка, (2)
Не край мого сердечка.
Бо нічого не буде, (2)
Не раять тебе люде.
Не хоче моя мати (2)
За тебе замуж дати.
Оченьки заплакані, (2)
Водколи засватана.
Серденько зав'ялося, (2)
Сьогодні звінчалося.

125. ПОГЛЯНЬ, МАМЦЮ, ТА НА МІЙ ПОСАД

Поглянь, мамцю, та на мій посад, (2)

Йа всі дівки та сидять у косах.

Йа на мою та й роса впала, (2)

Бо я свою та й розчесала.

Впала роса з білого цвіту, (2)

Розчесала косу до вінку.

Впала роса та й ранесенько, (2)

Розчесала – та й радесенька.

На вічнеє вікуваннечко, (2)

Минається дівуваннечко.

126. ЇЛИ БОЯРИ, ЇЛИ

Їли бояри, їли,

Чорного вола з'їли.

Чорного рогатого

Йа в князя багатого.

На столі ні кришечки,

Під столом ні кісточки.

Не треба замітати,

На смітник викидати.

Тепер співають свахи:

127. НЕ СИДИ, ГАННУСЮ, БОКОМ

Не сиди, Ганнусю, боком,

Це ж тобі не навроки.

Присунься близесенько,

Щоб було гарнесенько.

А тепер співають дружки свахам:

128. НЕ СИДИ, ІВАНКУ, БОКОМ

Не сиди, Іванку, боком,

Це ж тобі не навроки.

Присунься близесенько,

Щоб було гарнесенько.

Свахи співають:

129. ДЕСЬ ТИ, ДРУЖЕЧКО, ТА Й КАВАЛЄРА МАЄШ

Десь ти, дружечко, та й кавалєра маєш,

Що ти нашої пісеньки не співаєш.

Десь ти, дружечко, на двох задивилася,
Що ти нашої пісеньки не навчилася.

Дружки співають світилкам:

130. ДЕСЬ ТИ, СВІТИЛКО, ТА Й КАВАЛЄРА МАЄШ

Десь ти, світилко, та й кавалера маєш,
Що ти нашої пісеньки не співаєш.
– Якби я, дружко, та й кавалера мала,
То я б вашої пісеньки не співала.

131. СВІТИЛКА-ШПИЛЬКА ПРИ СТІНІ

Світилка-шпилька при стіні,
Йа на її сорочка (*нерозбірливо*)
Йа на її сорочка (*нерозбірливо*)
Завдавайте, бояри, сорома.

Тепер світилки співають дружкам:

132. БРЕШЕТЕ, ДРУЖКИ, ДО 'ДНА

Брешете, дружки, до 'дна,
В мене сорочок бодня,
Йа хусточок скриня –
Буде з мене господиня.

Співають дружки:

133. ЧЕРЕЗ СІНЕЧКИ В ВИШНИЙ САД

Через сінечки в вишний сад
Пішла Ганнуся в виноград.
– Хто мене найде в цім винограді,
З тим сяду на посаді.
Пішов батенько – не найшов,
Вирвав квіточку та й пішов.
– Квітко моя робляная,
Доню моя шлюбляная,
Кому бути суджана?

Через сінечки в вишний сад
Пішла Ганнуся в виноград.
– Хто мене найде в цім винограді,
З тим сяду на посаді.
Пішла матінка – не найшла,

Вирвала квітку та й пішла.

– Квітко моя робляная,
Доню моя шлюбляная,
Кому бути суджана?

Через сінечки в вишний сад

Пішла Ганнуся в виноград.

– Хто мене найде в цім винограді,
З тим сяду на посаді.

Пішов братічок – не найшов,
Вирвав квіточку та й пішов.

– Квітко моя робляная,
Сестро моя шлюбляная,
Кому ж бути суджана?

Через сінечки в вишний сад

Пішла Ганнуся в виноград.

– Хто мене найде в цім винограді,
З тим сяду на посаді.

Пішла сестриця – не найшла,
Вирвала квітку та й пішла.

– Квітко моя робляная,
Сестро моя шлюбляная,
Кому бути суджана?

Через сінечки в вишний сад

Пішла Ганнуся в виноград.

– Хто мене найде в цім винограді,
З тим сяду на посаді.

Пішов Іванко та й найшов,
Йа взяв за ручку та й прийшов.

– Квітко моя робляная,
Ганю моя шлюбляная,
Ти за мене суджана.

Співали дружки. А зараз співають дружки і відразу свахи:

134. ПО ЩО, СВАХИ, ТА ПРИЇХАЛИ

– По що, свахи, та приїхали: (2)

Чи по горох, чи по чичевицю,

Чи по дівку, чи по молодичю?

135. МИ ПО ГОРОХ ТА НЕ ЇХАЛИ

– Ми по горох та не їхали. (2)
Ни по горох, ни по чичевицю,
Ни по дівку, а по молодицю.

136. ЙА НАШ ГОРОХ НЕ МОЛОЧАНІЙ

– Йа наш горох не молочаний, (2)
Чичевиця й у копах стоїть,
Наша дівка й у биндах ходить.

137. А МИ ГОРОХ ТА ЗМОЛОТИМО

– А ми горох та змолотимо, (2)
Чичевицю перекинемо,
Ми з Ганнусі бинди скинемо.

Співають свахи:

138. БРАЛА ГАННУСЯ ЛЬОН, ЛЬОН

Брала Ганнуса льон, льон, (2)
Гонила дружок: “Вон, вон!”
Гонила ломакою,
Цькувала собакою.

Тепер співають дружки:

139. ЙА МИ ЛЬОНУ ТА НЕ СІЯЛИ

Йа ми льону та не сіяли (2)
І не будемо брати –
Не маєте права виганяти.

Свахи:

140. ЧОГО, ДРУЖЕЧКИ, СИДИТЕ

Чого, дружечки, сидите,
Чом додомоньку не йдете?
Бо вже Ганнуса ваша не ваша,
З собою не візьмете.

Співають уже дружки:

141. ХОЧ МИ В ДРУЖЕНЬКИ СИДИМО

Хоч ми в друженьки сидимо,
Вашої часті не п'ємо.

Вашої часті, вашої долі,
Йа в своєї молодії.

142. СТАРШИЙ БОЯР НА ПІЧ ПОГЛЯДАЄ

Старший бояр на піч поглядає, (2)
Чи на печі проса немає.
Один каже: “Товчімо!”
Другий каже: “Мовчімо!”
Третій каже: “Наїдаймося
Та й з-за стола й уступаймося”.

143. ДІВКА ГАННУСЯ СІНЕЧКИ МИЛА

Дівка Ганнуся сінечки мила, // Як голубонька гула. (2)
Прийшов до неї батенько її: // – Чого, доненько, плачеш? (2)
Ой чи жаль тобі мене, старого, // Чи подвір’їчка мого? (2)
– Ой не жаль мені тебе, старого, // Ни подвір’їчка твого, (2)
Тільки мені жаль русої коси, // Ще й дівочої краси. (2)

144. ЧИ Я ТОБІ, МОЯ МАМЦЮ, НЕ ВГОДИЛА

Чи я тобі, моя мамцю, не вгодила,
Що ти мене й оддаєш на жнива?
Чи я тобі копи жита не нажала,
Що ти мене молодію й оддала?
Ой нажала копу жита, йа пшениці – дві,
Й оддай мене, моя мамцю, восени.
Ой нажала копу жита, дві – пшениці.
Й оддай мене, моя мамцю, в м’ясниці.

Ту вже співають свахи і дружки. Було трохи задьору: ті тим, а ті тим. А тепер будуть співати “Згода”:

145. ЗГОДА, СВАНЕЧКИ, ЗГОДА

Згода, сванечки, згода,
Хороша ваша врода.
Хороша ваша мати,
Що навчила співати.

146. МИР МИРОМ, ВАРЕНИКИ З СИРОМ

Мир миром, вареники з сиром,
Йа пироги в маслі.
Ми, сванечки красні,
Просимо вас.
Просимо вас –

Поживіться у нас.
Ми не маємо злості,
Просимо по щирості.

Ну, тепер вже все переспівали: свахи дружкам, а дружки свахам. Тепер дружки просять хазяїна, щоб дозволив встати на лавку і пришити квітку. Квітка пришивається в нас молодому з червоної ленточки до шапки. Якщо молодий з батьком і матір'ю, то червону пришивають, а якщо нема батька чи матері, то пришивають жалобну квіточку. Перед тим благословлять:

– Вечор добрий тому,
Хто в цьому дому!
– Ради слухати!
– Благословили їсти, пити,
Благословіть молодому квітку пришити!
– Бог благословить!
– Раз!
– Бог благословить!
– Другий раз!
– Бог благословить!
– Третій раз!
– Бог благословить!
– Всі три рази разом!
– Бог благословить!

147. БЛАГОСЛОВИ, БОЖЕ

Благослови, Боже, (2)
І ти, йотець, мати
Своєму дитяті
Квіточку пришивати.
Пришити віночка
З червоного китайочка*.

Пришиває старша дружка. Вообще дружки, но старша бере [квітку] в руки і пришиває. Вилазять на лавку, знімають з молодого шапку (перед тим він накладає шапку, як мають уже дружки пришивати цю квітку) й пришивають квітку до шапки на правий бік. Ну, й тут вже співають:

148. ЧИ ПОЗВОЛИШ НАМ, ДЯДЬКУ

Чи дозволиш нам, дядьку, (2)
Вилізти на лавку,
Трошечки поскакати,

---

* Куплет співають тричі.

Квіточку пришивати?
Пришити віночка
З червоного китайочка.

149. Я В НЕДІЛЮ ШИЛА
Я в неділю шила, (2)
Гріха заробила.
Хтіла заробити,
Щоб було за що пити.

Ну, й тепер, як вже дружки пришили цю квітку, ховаються дуже одна за одну за плечі, бо бояри стараються вкрасти шапку, щоб не платити грошей. Вони вже там за спинами держать ту шапку і співають началам, щоб давали боярів:

150. ДЕ БОЯРИ ТА ПОДІЛИСЯ
– Де бояри та поділися? (2)
По смітнику та розбіглися.
А ви, свахи, знайте,
Нам боярів дайте.

Вони требують боярів і требують началів:

151. ДЕ НАЧАЛИ ТА ПОДІЛИСЯ
Де начали та поділися? (2)
По смітнику та розбіглися.
А ви, свахи, знайте,
Нам началів дайте.

Тепер приходять начали і питають: “Що ж ви, дівчата, хочете?” Дівчата кажуть: “Гроші”. Ну, там якийсь бренькне копійками. Беруть тарілки: на одну тарілку ставлять дві стопки, а друга тарілка порожня. Кине там пару копійок і вже до цих дружок каже, що давайте шапку. А вони співають:

152. ОЙ НЕ СОВАЙ ТАРІЛКОЮ
Ой не совай тарілкою, (2)
Не йодбудеш горілкою.
Посунь руку до кишені
Та набери гроші жменю,
Та посип на тарілку
За хорошую дівку.
За хорошую дівку
Пий до мене горілку.

Но, то тепер з-за плечей вийде другий [началин], знов бренькне копійкою чи двома. Йому співають:

153. ОЙ ЧОГО ТИ Й У НАЧАЛИ БРАВСЯ

Ой чого ти й у начали брався, (2)
Що ти гроший не мався?
Було їти молотити,
Гроший заробити,
Посадити жінку прасти,
Було тобі гроший скласти.

154. ОЙ КАЗАЛИ, ЩО НАЧАЛИН – ПАН, ПАН

Ой казали, що началин – пан, пан, (2)
Йа на ньому синій жупан.
Колками голова збита,
Снопками борода вшита.
Перевеслом підперезався,
За началина вбрався.

Ну, тепер вже трохи невдобно почалам тим, да й питають дружків: “То що ж ви хочете? Скільки хочете?” Дружки їм кажуть: “Давайте нам двадцять рублів”. Но вже там збирають, шурудять за плечима та вже назбирають ціх двадцять рублів, бо скільки ж будуть торгуватися. Дружки як будуть торгуватися, то й до вечора не заберуть тої невести. То вже скинуть їм двадцять рублів і дружки співають... А в стопки наливають горілку і дають двом старшим дружкам: одна бере одну стопку, друга бере другу стопку... І забирають гроші дружки, і співають:

155. ОЙ НЕ РІК Я СЕСТРИ ЖДАЛА

Ой не рік я сестри ждала, (2)
Щоб я її дарма й оддала.
Ждала її літ шістнадцять –
Дайте мені рублів двадцять!

156. НА ЧЕРВОНІЙ Я НЕ ЗНАЮСЯ

На червоній я не знаюся, (2)
На білій поміняюся.
В мене ніжки невеличкі –
Куплю собі черевички.
В мене ніжки маленькі –
Куплю собі цікавенькі.
Бо я з панського роду –
Не ходила боса зроду.

157. ШУРУ-БУРУ ПО СОЛОМІ

Шуру-буру по соломі, (2)
Йа ще лучше по стодолі.
Там начали миши ловили,
Возили продавати,
Шапочку викупляти.

158. ЗАКОЛОЛИ НАЧАЛИ СВИНКУ

Закололи начали свинку, (2)
Поскладали ножки в скриньку,
Возили продавати,
Шапочку викупляти.

159. ВБОГІ НАЧАЛИ, ВБОГІ

Вбогі начали, вбогі,
Збивали козам роги,
Возили продавати,
Шапочку викупляти.

Тепер співають свахи дружкам:

160. ПРОСИМО, ДРУЖЕЧКО, НЕ ДЕРИ

Просимо, дружечко, не дери,
Що ми даємо – ти бери.
Даємо гроші, даємо два –
Приймай, дружечко, за рубля.

Співають свахи:

161. БРАЛА ГАННУСЯ ЛЬОН, ЛЬОН

Брала Ганнуся льон, льон, (2)
Гонила дружок: “Вон, вон!”
Гонила ломакою,
Цькувала собакою.

А тепер одспівують дружки свахам:

162. А МИ ЛЬОНУ ТА НЕ СІЯЛИ

А ми льону та не сіяли, (2)
Не будемо брати –
Не маєте права виганяти.

Співають свахи:

163. КОНОПЕЛЬКИ ЗЕЛЕНЕНЬКІЇ

Конопельки зелененькії, (2)
Ви, дружечки, молоденькії.
Конопельки, й осипайтеся, (2)
Ви, дружечки, й одступайтеся.
Не будете й одступатися, (2)
Будуть люде з вас сміятися.

Співають дружки:

164. КОНОПЕЛЬКИ ЗЕЛЕНЕНЬКІЇ

Конопельки зелененькії, (2)
Йа дружечки молоденькії.
Конопельки й не обсипаються, (2)
Йа дружечки й не одступаються.

165. ХОЧ МИ, СВАНЕЧКИ, СИДИМО

Хоч ми, сванечки, сидимо,
Вашої часті не п'ємо.
Вашої часті, вашої долі
В своєї молоді.

Ну, тепер начали наливають на тарілку [в чарку] горілки і частують всіх дружок: від першої до останньої. Їх сидить десять, дванадцять. Ну, тоді, як вони вип'ють цю всю горілку, починають прощатися з молодю. І ше дуже саме остання дружка старається украсти молоду від молодого. Якщо не щільнесенько сидить і добре не держить, то но мигне – аж там буде біля порога. А йому тоді ніяково, почервоніє.

Ну, а тепер починають од старшої дружки і до самої останньої заспівувати*:

166. А ЩОБ НАША ТА Й ЛІДУСЯ ЗДОРОВЕНЬКА БУЛА

А щоб наша та й Лідуся здоровенька була,
Йа щоб вона горілочку та й до деньця пила.
– Пий здоровенька, будь веселенька,
Як у саду вишенька-черешенька!

Грай дружці, грай дружці!
Я нічого не хочу,
Тільки трошки поскачу.
Грай дружці!**

---

* Співають дружки, згадуючи ім'я кожної з них.

** У наступних куплетах замість “А щоб наша та й Лідуся”, відповідно, співають “Йа щоб наша та й Яринка”, “Йа щоб наша та й Югинка”, “Йа щоб наша та й Олюся”, “Йа щоб наша та й Манюся”, “Йа щоб наша та й Степуна”, “Йа щоб наша та й Ганнуся”, “Йа щоб наша та й Любуся”. У даному разі прозвучали імена кожної з учасниць співочого гурту, від яких провадився запис весілля.

Я в свої товаришки на весіллі була,
Я в свої товаришки мед-горілку пила.
– Пий здоровенька, будь веселенька,
Як у саду вишенька-черешенька!

167. Я В СВОЄЇ ТОВАРИШКИ НА ОДЕНКАХ БУЛА

Я в свої товаришки на оденках була:
З щіткою, з гребінкою,
З веретеном, з кужілкою,
Ще й з дубовим днищечком –
Напиймося нищечком,
Щоб нас люди не знали,
П'яницями не звали.
Та засуньмося у куток,
По сім чарок у роток,
Щоб нас люди не знали,
П'яницями не звали.

Тепер дружки співають для молодої і прощаються:

168. НА ДОБРАНОЧ, ТОВАРИШКО, ВЖЕ МИ ЙДЕМ

На добраноч, товаришко, вже ми йдем,
Ми ж тобі на добраноч оддаєм.
Не той добраноч, що на ніч,
А той добраноч, що на рік.
Та не той добраноч, що на рік,
А той добраноч, що на вік.
Та не той добраноч, що на вік –
Оце тобі, товаришко, чоловік.

Тепер дружки вилазять [виходять з-за стола] і співають серед хати:

169. А ВЖЕ ТОБІ НЕ ХОДИТЬ, КУДИ ТИ ХОДИЛА

А вже тобі не ходить, куди ти ходила,
Йа вже тобі не любить, кого ти любила.
Не стоять, не стоять ранком попід ганком,
Йа вже тобі не стоять з Іванком-коханком.
Котилися вози з гори, поломали ярма;
Йа вже тобі не ходить, де дівчина гарна.
Котилися вози з гори, полостили спиці;
Йа вже тобі не ходить на ці вечорниці.
Не тепер, не тепер по гриби ходити,
Восени, восени, як будуть родити.

Не з мішком, не з мішком, тільки з коробками,
Не сама, не сама, тільки з діточками.
Йа вже тобі не ходить попід небесами,
Йа вже тобі не носить квіток за косами.

[Завивання молоді]

Ну, а тепер вже дружки пішли надвір, танцюють, гуляють там собі, а за стіл заходить хрещена мати і ще три жінки: сестри рідні, як є, жонаті. Це тільки вже жонаті йдуть. Вперед несуть намітку і благословлять, як ще засідають завивати:

– Вечор добрий тому,
Хто в цьому дому!
– Ради слухати!
– Благословили їсти, пити,
Благословіть молоду завити!
– Бог благословить!
– Раз!
– Бог благословить!
– Другий раз!
– Бог благословить!
– Третій раз!
– Бог благословить!
– Всі три рази разом!
– Бог благословить!
Як ішли завивати, то ще таку пісню співали:

170. Я Ж ТЕБЕ, СЕСТРИЦЕ, ЗАВИВАТИ ЙДУ

Я ж тебе, сестрице, завивати йду,
Я ж тебе, сестрице, благословлю:
Щоб ти була здорова, як вода,
Щоб ти була багата, як земля.
Щоб тебе любив усей рід,
А молодий Іванко навперід!

Ну, як поблагословили, хрещена мати завиває намітку. То метрів два полотна, два метри краму, домотканного ріденького лляного полотна. То колись ткали. Намітку накиднують на плечі через хрест отак на груді, і попід руки, і ззаду зв'язують. Ну, як намітку накидає [мати], то дуже старається, щоб і молодого зайняти трошки та й прив'язать. Вже як молодий там одхиляється чи шо, то молоду завиває навхрест, намітку перев'язує тут, на грудях, навхрест, а ззаді зав'яже. Поцілується з молодого. Ну, й несуть тарілку, а на тарілці масло. Маслом мастили коси. І пісню таку співають:

171. ПОДИВИСЯ-НО, ДІВКО

Подивися-но, дівко, (2)
Несе сестра віко,

А на віці завиваннечко –
Минається дівуваннечко.

172. ОЙ ДАЙ, МАТИ, МАСЛА
Ой дай, мати, масла, (2)
Я ж тобі корови пасла,
Гонила на росу –
Дай масла на косу.

А тепер, як завивють, то теже хочуть грошей. То й оп'ять ці жінки вже співають до свахей:

173. ДЕ НАЧАЛИ ТА ПОДІЛИСЯ
Де начали та поділися? (2)
По смітнику та розбіглися.
А ви, свахи, знайте,
Нам началів дайте.

А тепер приходять начали і питають жінок: “Що ви хочете?” – “Гроший”.

174. ЗАВИВАЛИ, ПОТОМИЛИСЯ
Завивали, потомилися, (2)
А оченьки придивилися,
А рученьки притомилися.
Ви, начали, знайте
Та й нам гроший дайте.

Ну, й починають вони з началами торгуватися. Начали теже там дадуть рубля, два:

175. ОЙ НЕ СОВАЙ ТАРІЛКОЮ
Ой не совай тарілкою, (2)
Не йодбудеш горілкою.
Посунь руку до кишені,
Та набери гроший жменю,
Та посип на тарілку
За хорошую дівку.
За хорошую дівку
Пий до мене горівку.

Ну, тепер начали з завивальницями довго не торгуються – раз-два завили, переторгувались і запили все це діло.

[Перезва. Обдаровування молодої]

Тепер батько з матір'ю виходить надвір, собирає всю родину і садовить за стіл. Садовить рідних, сусідів, усіх, хто прошений на весілля. Ну, це називають у нас перезва. Начинають сідати всі за стіл і вгощаються. Та й то дуже довго не сидять, бо будуть забиратись усі до молодого.

Ну, тепер, як уже ця перезва повечеряла, трошки що там закусили, випили, починають дарувати. Бо в нас є ще такий звичай. Молодий як приїжджає до молодої, молодою привозить туфлі, матері-тещі привозить чоботи, батькові, як є, – сорочку, і хто в хаті є – всім якісь подарки: кому платок, кому... А молода вже молодому... Він її дає туфлі, а вона йому дає сорочку.

Як дарують батьків, ще кличуть до хати музик, і вони грають. Начали називають: “Десь у нашого князя й молодою княгині є батько рідний. Просимо його на дар Божий”. Ну, й музики грають “Туш”. Тепер викликають начали матір: “Десь у нашого молодого князя й молодої княгині є рідна мати. Просимо її на дар Божий”. Так і матері “Туш” грають. І так, хто є в хаті (сестри, брати), всіх називають, і всім грають музики. Ну, й тут же співають, при цьому даруванні:

176. ЙОЙ ЧИ ЧУЄШ ТИ, ГАННУСЮ

Йой чи чуєш ти, Ганнусю?

Тебе батенько продає.

Тебе продає, подарки бере,

Десь йому не жаль тебе*.

177. ЙОЙ ТИ КАЗАЛА, МОЯ МАТІНКО

– Йой ти казала, моя матінко, // Що не збудешся мене, (2)

Йа тепер сядай на кінець стола, // Надивися на мене. (2)

– Ой доню моя, доню Ганнусю, // Яка ж ти мені мила. (2)

– Ой хоч я тобі люба та мила, // Я ж тобі не вгодила (2)

Не в робігонці, не в похідонці, // Не в полі на нивонці. (2)

Довгая нива ручки втомила, // Великі снопи жала. (2)

– Ой жала, жала, на снопах спала, // Робити лінувала. (2)

178. ЧИ ВМІЄШ ТИ, ГАННУСЮ

– Чи вмієш ти, Ганнусю, // Як свекорку годити? (2)

– Я свекорку догоджу, // Вечерати навару. (2)

– Чи вмієш ти, Ганнусю, // Як свекрусі годити? (2)

– Я свекрусі догоджу, // Білу постіль постелю. (2)

– Чи вмієш ти, Ганнусю, // Як зовиці годити? (2)

– Я зовиці догоджу, // Дрібно косу заплету. (2)

---

* У наступних куплетах замість “батенько продає”, відповідно, співають “матінка продає”, “братічок продає”, “сестриця продає”, “родина продає”; замість “йому не жаль”, відповідно, співають “її не жаль”.

– Чи вмієш ти, Ганнусю, // Як діверку годити? (2)

– Я діверку догоджу, // Сорочечку вишию. (2)

179. ПОПІД ЛУГ СТЕЖЕЧКА

Попід луг стежечка,

Попід луг битая.

Калино-малино!

Попід луг стежечка,

Попід луг битая.

Ягодо червона!*

Ганнуся ходила,

Калину ломила.

Калину ломила,

В пучечки складала.

В пучечки складала,

До личка рівняла.

До личка рівняла,

Матінки питала.

– Ой чи я такая,

Як калина цяя?

– Будеш така, будеш,

Поки в мене будеш.

Як підеш од мене –

Спаде краса з тебе.

Як квітка зов'янеш,

Як берізка станеш.

Ну, тепер, як трохи перезва поспівала, свахи починають перезву підгонити, бо їм пора вже їхати. Досі там ждуть. Ну, співають пісню:

180. ОЙ СВАТУ НАШ, ТА НЕ ГАЙ ЖЕ НАС

Ой свату наш, та не гай же нас, (2)

Зараннечка виладжайтесь.

---

* Так і в наступних куплетах: двовірші співають по два рази, рефрен після першого – “Калино-малино!”, а після другого – “Ягодо червона!”

Нам казали не баритися, (2)
Будуть на нас та й сваритися.
Нам казали: “Та не гайтеся, (2)
Зараннечка виладжайтеся!”
Бо вже солома в воротях погоріла; (2)
Досі матінка й оченьки вигляділа.

181. СЯДЬМО, МАМЦЮ, ПОВЕЧЕРАЙМО

Сядьмо, мамцю, повечераймо, (2)
По вечері побеседуймо.
По беседі поділімося, (2)
Прошу, мамцю, не сварімося.
Тобі кошик, ше й коробочка, (2)
Мені скриня, ше й корівочка.
Тобі кошик з веретінцями, (2)
Мені скриня з колокільцями.

182. ЗАГОРТАЙ, МАТИ, ЖАР, ЖАР

Загортай, мати, жар, жар, (2)
Буде тобі дочки жаль, жаль.
Кидай у піч дрова –
Доживайся здорова!
Кидай у піч тріски –
Дожидайся невістки.

183. ОЙ СЯДАЙ, СЯДАЙ, КОХАННЕ МОЄ

– Ой сядай, сядай, коханне моє,
Ніц не поможе плаканне твоє.
Штири коні, йа два вози,
Плач тобі не поможе,
Мусиш од’їжджать*.

– Ой ще ж бо я та й не сядала,
Свому батенькові не дякувала:
Дякую тобі, тату,
Що годував мене змалку, –
Кидаю тебе.

– Ой ще ж бо я та й не сядала,
Своїй матінці не дякувала:
Дякую тобі, мамо,

---

* Цю строфу виконують як рефрен перед кожною наступною строфою.

Що гляділа мене гарно, –
Кидаю тебе.

– Ой ще ж бо я та й не сядала,
Свому братіку не дякувала:
Дякую тобі, брате,
Що заводив хлопців в хату, –
Кидаю тебе.

– Ой ще ж бо я та й не сядала,
Свої сестриці не дзенькувала:
Дякую тобі, сестро,
Заплітала косу часто, –
Кидаю тебе.

Ну, тепер начали приходять до стола і знимають вінка з коровай. Вінка кладуть збоку, бо потом до вінка дуже танцюють молодичі, а самі беруть цього коровай і починають різати. Спершу ріжуть молодим, загудовують [іх]. Мастять медом дві скибки, дають молодому і молодой. Начали загудовують молодих, молоду, щоб поправлялась. І благословлять:

– Вечор добрий тому,
Хто в цьому дому!
– Ради слухати!
– Благословили їсти, пити,
Благословіть коровай поділити!
– Бог благословить!
– Раз!
– Бог благословить!
– Другий раз!
– Бог благословить!
– Третій раз!
– Бог благословить!
– Всі три рази разом!
– Бог благословить!

А зара беруть начали коровай і ділять [гостям]. Рідним батькам ділять по більш [по більшому куску], потом хрещеним батькам, ну, яка родина така є дуже близька: рідні дядьки, рідні тітки... То вже їм відрізують по більшій скибочці і їх називають, що десь є в наших молодих такий дядько, такий-то брат чи хто, і дарують цим коровайом. А вони вже викладають: хто там сотню, хто одіяло ватне якесь з підодіяльником, лентою перев'язане, хто там що має. А остальний [частину короваю] ділять на маленькі скибочки, і на тарілку [кладуть], і до всіх весільняних підносять, хто за столом сидить. Ті беруть коровай і дають, хто що має. Ну, в нас, як роздають цей коровай, то примовки кажуть:

Я даю молодим добро,
А старшому свату –
Гилу між ноги як відро.
І ще й на гилу штани сині,
Щоб облазив з нею усі свині.

Чи:

А я дарую кіш гнилиць,
Щоб не ходив до чужих молодичь.
І ще дарую вінок цибулі,
Щоб не давало єдно другому дулі.

Як ділять коровай, то молоді сидять за столом. Ну, як дарує [хто-небудь] які гроші, які одіяла, хто що там дарує, дають молодой. Вона на покуті сидить і забирає все. Ну, як це все подарували, тоді молода виходить із-за стола і йде надвір танцювати.

Як має вже молодий вилазити з-за стола, то його пригощають піснею до вечери, співають пісню:

184. ОЙ ЛУГАМИ, БЕРЕГАМИ

Ой лугами, берегами // Пшениченька ланами. (2)
Ти, молодий Іванку, // Повечерай же з нами. (2)
Як пойдеш ти додому, // То й наробиш поговору, (2)
Будеш столом посувати: // – Давай, мати, вечеряти! (2)
Бо, їй Богу, я в тещі // Не вечеряв я еще. (2)
За стіл мене посадили, // Вечерати поставили. (2)
Було їсти, було пити, // Нема кому припросити. (2)
Ой лугами, берегами // Пшениченька ланами. (2)
Ти, молодий Іванку, // Повечерай же з нами. (2)

[Від'їзд молодії. Перейма]

Як молода потанцювала, уходить у хату, вилазить на лавку, хреститься і цілує всі образи. А тіх два образи, що вже для неї, два образи й два рушники вона бере з собою. А свахи їй співають:

185. БЕРИ, ГАННУСЮ, БОГА

Бери, Ганнусю, Бога,
Переступай порога.
Назад не оглядайся,
За дому забувайся.
За дому, за домицю,
За брата й за сестрицю.

Ну, й молода бере образи з рушниками і виходить надвір.

Тепер бояри і почали починають торгувати, викупляти скриню, подушки. Брат сидить (чи хто там з рідніх) на скрині... Більшість у нас так: сестра на подушках сидить, а брат на скрині. Ну, й у почалів і боярів требають, щоб давали гроші. Колись так було. Колись везли з собою скриню й подушки. Усе, що має батько дати для молодої, все зразу дає. Це придане од батьків, придане.

А тепер почали виносять скриню з приданим, що там мати її вже наскладала і що вона й сама наскладала. Придане в нас таке було колись: рушники полотняні, свитки, сорочки, настільники, радна, усе те, що своїми руками робляне. Все плотняне. Таке [важке], що не двигнуть ці почали! І от вони виносять її [скриню]. Ше другий раз буває, що на порозі ноги поламлять у скрині. І оставлять на порозі: ні сюди, ні туди! Знов могорич требають в цих почалів, цей брат требає могорич. На порозі об'язательно торгуються. Не вилазить – і все. Її [скриню] смикають то сюди, то туди. Ну, вже така важка, що за неї треба платити. Ну, тут йому [братові] дадуть [викуп], і вони [почали] вже цю скриню виносять на віз.

Як забирають скриню, то співають пісню:

186. ДЕ СТОЯЛИ СКРИНИ

Де стояли скрині – (2)

Там порили свині.

Де лежали подушки –

Остались голі дошки.

Як вже скриню винесли, несуть подушки. Винесли й подушки. На одній підводі сидить уже молода з молодим, на другій підводі – скриня, на третій підводі – музики. Тепер, як всі посідали на віз, батьки молодої беруть подарки, які вони там мають, туди до молодого в хату. Хто там є, в хаті, – всім беруть подарки, виносять надвір.

Як вибираються до молодого, то батько з матір'ю остаються вдома, угощають своїх гостей. Так було колись. А з молодою їде чотири душі, шість. Придані [вони] називаються, придані. А цих вже гостять [вдома] два часа чи три часа. І тоді вже батько забирає всю свою перезву, усіх гостей, і їдуть.

Ну, вже всі веселяни [з молодими] посідали і їдуть. Саму першу пісню співають. Свахи співають:

187. ПОСТРІЧАЙ НАС, БОЖЕ

Пострічай нас, Боже, (2)

На першім порозі.

На першім порозі,

В далекій дорозі*.

---

* Куплет співають тричі.

188. ОЙ З ДОРОГИ, ВОРОГИ, З ДОРОГИ

Ой з дороги, вороги, з дороги,
Та не переходьте дороги.
Та нехай перейде рідна мати,
То не буде ни на кого жалкувати.
Та нехай перейде родина,
Щоб була дорога щаслива.

Співають дорогою:

189. В СВАТА ВОРОТА ВПАЛИ

В свата ворота впали,
Ми його дочку вкрали.
Не кажіте нікому,
Завеземо додому.

190. ПІДВЕЛИ, ПІДВЕЛИ

Підвели, підвели,
Як вишеньку підтяли.
А ще дужче підведем,
Як додому завезем.
Завезем, завезем
До чужої хати,
Що схочемо, те зробимо
З чужого дитяти.
Покладем, покладем
Догори й очима,
Щоб чужая дитинонька
Зорі полічила.

Ну, а тепер, не вспіли ще од'їхати од воріт, як перейма. В нас двоє діток беруть хусточку, на хусточку кладуть два пучечки квіток (з колосочків жито, квіточками вбране) і стають удвох посеред дороги. Молоді злязять [з воза] і вже їм платять гроші, а презва співає:

191. ПЕРЕЙМА НА ДОРОЗІ

Перейма на дорозі, (2)
Княгиня й у возі.
Що дати, то дати,
Йаби довго не стояти.

В нас як їдуть, хоть і близько, хоть і далеко, то через кожних метрів десять-двадцять перейма. І одну й цю саму пісню їм співають. Далі їдуть і співають:

192. ТА РОДИ, БОЖЕ, ГРЕЧКУ

Та роди, Боже, гречку (2)
Чорную та рогатую.
Везе син невістку
Хорошую та багатую.
І скриню, й перину,
Ще й до хати господиню.

193. ТА РУБАЙ, ТАТУ, ЛІСКУ

Та рубай, тату, ліску, (2)
Везе син невістку.
І скриню, й перину,
Ще й до хати господиню.

194. ВЕЗЕМО МИ ПАНІ

Веземо ми пані (2)
В синьому жупані.
Побачите, люде,
Що з цієї пані буде.

195. РИСЮ, КОНИКИ, РИСЮ

Рисю, коники, рисю,
Веземо ми корисю.
Корисю, користочку,
До хати невісточку.

196. ОЙ ГОЛА, ГОЛА ЯРА БДЖІЛОНЬКА ІЗ БОРУ

Ой гола*, гола яра бджілонька із бору.
Їде Іванко із дружиною додому. (2)
Ой як приїхав під ворітечка, спинився,
Свої матінці й у ручки-ніжки склонився: (2)
– Ой не гнівайся, моя матінко, на мене,
Що я приїхав із дружиною до тебе. (2)
Буде дружина по подвір'їчку ходити,
Буде дружина вишні-черешні садити. (2)
Буде дружина вишні-черешні садити,
По твоїм двору, от як павонька, ходити. (2)
По твоїм двору, от як павонька, ходити,
Буде дружина тобі вірненько годити. (2)

---

* Гола – гула.

197. ЯК ПРИЇХАВ ІВАНКО ДОДОМУ

Як приїхав Іванко додому (2)

Та й хвалиться своєю жоною:

– Жона моя, калино-малино, (2)

Як на тебе дивитися мило.

– Нехай тобі, мій синочку, мило, (2)

Йаби мені робилося діло.

Йаби мені хату замітала, (2)

Йаби мене матірюю звала.

Йаби мені хату, сіни мила, (2)

Йаби мені порадошок вила.

198. ОЙ НАС СВАТ ЗЛЯКАВСЯ

Ой нас сват злякався, (2)

В комору сховався.

Прозь щілину виглядає,

Чи великий поїзд має.

– Ой свату наш, свату, (2)

Нас тут не багато:

Двадцятєро трєє

На подвір'їчку твоїм.

А ще трохи голодранців,

То ше прийдуть завтра вранці.

199. ЙА В НАШОГО СВАТА

Йа в нашого свата (2)

Солом'яна хата.

Боїться пустити,

Щоб не розвалити.

Тепер, як уже під'їжджають до молодого до воріт, то беруть три довгі тички, метрів чотири [кожна]: дві по боках, третя посередині – буквою П. Кругом обмотують їх клоччем, обливають карасіною. Ну, як вже бачать, що от-от близенько молоді, тоді підпалюють, щоб вогонь цей не падав, щоб молоді управились під цей вогонь пройти. Там ше стріляють, коло цього огню.

Тепер, [як] молоді пройшли через цей вогонь, приходять до воріт. Як уже прийшли до воріт, то тут два чоловіки виходять із столом. На столі бутилка горілки і закуска, хліб і сіль на столі. Молоді підходять до цього стола. Їм наливають три рази горілку в чарку. Вони її не випивають, тільки ллють позад себе. І ці вже два мужчини піднімають стола, держать його, щоб молоді, все весілля перейшло попід стіл.

Ну, а молода бере хліб і уже підходить до порога. Приходять молоді до порога, стають обоє. І світилки починають співати:

200. ПРИВЕЗЛИ МИ ПАНІ

Привезли ми пані (2)
В синьому жупані.
Побачите люде,
Що з цієї пані буде.

Но, а тепер виходить мати і батько з хлібом. Хліб у них завжди на рушниках або на хусточках. І в матері ше в кармані в фартусі є жито. І молоді йдуть, нагинаються, і мати сипле молодому і молодій за комір жита. Молода ще старається на поріг стати двома ногами, щоб верх мати над своєю свекрухою. А свекруха як побачить, то як обідиться!.. Шо ж вона стає на поріг й одразу хоче старшинувати тут, у хаті... Ну, вже тепер у хату входять і співають:

201. ВЕЧОР ДОБРИЙ ТОМУ

Вечор добрий тому, (2)
Йа хто в цьому дому:
Старому, й малому,
Й Богові святому!*

А тепер, хто вже в тій хаті, одспівують:

202. ЗДОРОВЕНЬКІ БУЛИ

Здоровенькі були, (2)
Що нас не забули:
Старого, й малого,
Ще й Бога святого!**

А тепер мати молодого забирає всіх по-старшинству: зразу сама сідає, за собою хрещену матір бере, сестрів бере, тіток, все старіших. І так: старіші, і менші, менші, молодші, молодші і молодші. Ну, сідає вже мати коло молодої з цієї сторони, а батько молодого сідає коло молодого, і теж по-старшинству: хрещений батько, дядьки... Которі старіші, все сідають ближче до молодої і молодого, а ті вже, которі молодші, всі сідають ззаду. Ну, й співають уже тепер:

203. ОЙ УМНАЯ ТА РОЗУМНАЯ ГАННУСЯ

Ой умная та розумная Ганнуся,
Ой знала вона, що з розумуньку зробити. (2)
Ой знала вона, що з розумуньку зробити,
Начала вона глибокий ярник копати. (2)
Начала вона глибокий ярник копати,

---

* Куплет співають тричі.

** Куплет співають тричі.

Йа в тому яру червоний мачок сіяти. (2)
– Ой рости, рости, червоний мачок, в цім яру,
Поздоров, Боже, мого свекорка в цім домі*. (2)

204. РАДА СВЕКРУХА, РАДА
Рада свекруха, рада,
Зварила винограда
Та й наливає в миску,
Та й частує невістку.

205. ЙОЙ ВОЗИ НАШІ КОВАНІ
Йой вози наші ковані,
Ой свати наші кохані.
Ой знати, знати вас по походу,
Що ви доброго роду.

206. ОЙ ВИ ЧУЛИ, ЛЮДИ ДОБРІ, ТАКУ НОВИНУ
Ой ви чули, люди добрі, таку новину:
Потеряла Іваниха дитину,
А Кузьмиха зблизила,
Привела дочку ще й сина.

207. СВАХО НАША, КАЛИНО-МАЛИНО
Свахо наша, калино-малино, (2)
Як на тебе дивитися мило.
Очи твої соколові,
Брови твої чорноброві,
Личко твоє рум'янеє,
Дитя твоє коханеє.

Хатні молодого співають:

208. ОЙ ПЛИВЕ ЧОВЕН ПО РІЧЦІ
Ой пливе човен по річці,
Рада свекруха невістці.
Не годувала, не зодягала,
Йа помочи дождала.

А презва молоді одспіває цю пісню:

---

* У наступних куплетах замість “мого свекорка”, відповідно, співають “мою свекруху”, “мого діверка”, “мою зовицю”.

209. ОЙ ПЛИВЕ ЧОВЕН ПО РІЧЦІ

Ой пливе човен по річці,
Плаче матінка по дочці,
Що годувала і зодягала,
Йа помочи не мала.

Ті, хто в хаті молодого, співають таку пісню:

210. ХВАЛИТЬ БОГА, СИНА Й ОЖЕНИЛА

Хвалить Бога, сина й оженила. (2)
Хвалить Бога, невістки дождала:
Я не буду й у печи топити,
Я не буду діжки місити,
Я не буду сіни, хату мести,
Оно буду порадочок вести.

А жінки молодої одспівують:

211. ЯК ТОПИЛА – ТАК ТОПИТЬ БУДЕШ

Як топила, так топить будеш, (2)
Як робила, так робить будеш.
Оно тая слава,
Що невістки дождала.
Невісточка сюди-туди,
А ти, мати, сама всюди.

Перезва молодої ще співає:

212. БРАЛА ВОДУ ПІД КАЛИНОЮ

Брала воду під калиною, (2)
Затужила за дитиною:
Годуй дочку ой не рік, не два – (2)
Оддай людям, а собі нема.
Оддай людям наробитися – (2)
Собі нема й подивитися.
Оддай людям на робігоньку – (2)
Собі нема на розмовоньку.

213. ЙА В НЕДІЛЕНЬКУ РАНО

Йа в неділеньку рано (2)
Синє море хороше грало.
Там Ганнуса та воду брала (2)
Йа в синєє та море впала.

Йа в синєє та море впала (2)
Та й ратунку бажала:
– Рагуй, рагуй ти, мій батеньку, (2)
Не дай мені та загинути.
Не дай мені та загинути, (2)
Краси в морі та покинути.
Що батенько до бережечка – (2)
Нема човна, ни веселечка.
Нема човна, ни веселечка: (2)
– Потопає моя донечка.

Йа в неділеньку рано (2)
Синє море хороше грало.
Там Ганнуся та воду брала (2)
Й у синєє та море впала.
Й у синєє та море впала (2)
Та й ратунку бажала:
– Рагуй, рагуй, моя матінко, (2)
Не дай мені та загинути.
Не дай мені та загинути, (2)
Краси в морі та покинути.
Що матінка до бережечка – (2)
Нема човна, ни веселечка.
Нема човна, ни веселечка: (2)
– Потопає моя дочка.

Йа в неділеньку рано (2)
Синє море хороше грало.
Там Ганнуся та воду брала (2)
Й у синєє море та впала.
Й у синєє море та впала (2)
Та й ратунку бажала:
– Рагуй, рагуй ти, мій братіку, (2)
Не дай мені та загинути.
Не дай мені та загинути, (2)
Краси в морі та покинути.
Що братічок до бережечка – (2)
Нема човна, ни веселечка.
Нема човна, ни веселечка: (2)
– Потопає моя сестричка.

Йа в неділеньку рано (2)
Синє море хороше грало.

Там Ганнуся та воду брала (2)
Й у синєє та море впала.
Й у синєє та море впала (2)
Та й ратунку бажала:
– Ратуй, ратуй, моя сестрице, (2)
Не дай мені та загинути.
Не дай мені та загинути, (2)
Краси в морі та покинути.
Що сестриця до бережечка – (2)
Нема човна, ни веселечка.
Нема човна, ни веселечка: (2)
– Потопає моя сестричка.

Йа в неділеньку рано (2)
Синє море хороше грало.
Там Ганнуся та воду брала (2)
Й у синєє та море впала.
Й у синєє та море впала (2)
Та й ратунку бажала:
– Ратуй, ратуй ти, мій Іванку, (2)
Не дай мені та загинути.
Не дай мені та загинути, (2)
Краси в морі та покинути.
Що Іванко до бережечка – (2)
Пливе човен ще й веселечко.
Пливе човен ще й веселечко: (2)
– Подай ручку, моє сердечко.

214. ОЙ ХОДИЛА ТА ГАННУСЯ ПО КРУТІЙ ГОРІ

Ой ходила та Ганнуся по крутій горі,
Йа носила чашу меду, вина дві.
А за нею та батенько тихенько:
– Чого ходиш, моя доню, смутненька?
– Ой не ходи, мій батеньку, за мною,
Бо не маю розмовоньки з тобою.

Ой ходила та Ганнуся по крутій горі,
Йа носила чашу меду, вина дві.
А за нею та матінка стихенька:
– Чого ходиш, моя доню, смутненька?
– Ой не ходи, моя мамцю, за мною,
Бо не маю розмовоньки з тобою.

Ой ходила та Ганнуся по крутій горі,
Йа носила чашу меду, вина дві.
А за нею братічок стихенька:
– Чого ходиш, моя сестро, смутненька?
– Ой не ходи, мій братіку, за мною,
Бо не маю розмовоньки з тобою.

Ой ходила та Ганнуся по крутій горі,
Йа носила чашу меду, вина дві.
А за нею сестриця стихенька:
– Чого ходиш, моя сестро, смутненька?
– Ой не ходи ти, сестричко, за мною,
Бо не маю розмовоньки з тобою.

Ой ходила та Ганнуся по крутій горі,
Йа носила чашу меду, вина дві.
А за нею та Іванко стихенька:
– Чого ходиш ти, Ганнусю, смутненька?
– Ходи, ходи, мій Іванку, за мною,
Бо я маю розмовоньку з тобою.

215. ЙА В НАШОГО ПАНА СВАТА

Йа в нашого пана свата // Як стояло, так стоїть. (2)
Як стояло, так стоїть // Горілочка на столі. (2)
А в нашій пані свахи // Як лежало, так лежить. (2)
Як лежало, так лежить // Закусочка на столі. (2)
А в нашій молодій // Заросла, заросла. (2)
Ой заросла, заросла // Стежечка васильками. (2)
А в нашій молодій // Мокрая, мокрая. (2)
Ой мокрая, мокрая // Скатірка на столі. (2)
А в нашого молодого // Як стояло, так стоїть. (2)
Як стояло, так стоїть // Пара коней вороних. (2)

216. ЙА В НАШОГО СВАТА

Йа в нашого свата (2)
Соломляна хата,
А сіни з берези –
Всі гості тверезі.

217. ДЕ Ж ТОЙ ДЯДЬКО ЙОСИП

Де ж той дядько Йосип, (2)
Що горілку носить?
Як він її тисне –

Нехай вона йому скисне!
Як нагнав під весілле,
То й одбуде косіль.

218. СВАТ ДОБРИЙ, СВАТ ДОБРИЙ
Сват добрий, сват добрий,
А сваха лиха.
По припічку шуру-буру,
Налапала там дирочку,
Там виляла горілочку,
Сама не пила і нам не дала. (2)

219. А МИ В ТЕБЕ, ПАНЕ СВАТЕ
А ми в тебе, пане свате, вчора не були,
Ми твоєї горілочки не пили.
А теперичка просіте,
Цебром горілку носіте.
Ой хоч цебром, хоч не цебром, хоч відром –
Перевернем сіни й хату догори дном.

220. НАМ У СВАТА ПОНАРАВИЛОСЬ
Нам у свата понаравилось, (2)
Ми будемо ночувати.
Як дождемо літа,
То підемо жито жати.

221. ВИПРАГАЙТЕ НАШІ КОНІ ДО ЧЕРЕДИ
Випрагайте наші коні до череди,
Бо ми й у вас будемо до середи.
Запрагайте наші коні до роботи,
Бо ми й у вас будемо до суботи.

222. ЙОЙ ПРИЇХАЛА СВАХА ДО СВАХИ ДО ХАТИ
Йой приїхала сваха до свахи до хати,
Добивається за свою дочку доплати. (2)
– Ой оце тобі, моя сванечко, за дочку,
Що посідила за моїм столом в куточку. (2)

От переспівали пісень багато, вгостилися, ну, й починають тепер дарувати молодого батьків і хто є в хаті. Шо там молода придбала, то дарують: “Десь у нашого молодого князя й молоді княгині єсть рідній батько і мати. Просимо їх на дар Божий”. Музики грають. Що там кладуть на тарілку, батько бере, а молодим на тарілку ложить гроші. Гроші, скільки він там має, гроші. Саме більше гроші ложили вони. Гроші дають моло-

дим, а батько подарка забирає. Батька дарують, матір дарують і цім, що в хаті є: сестри є, чи брати, чи дід, чи бабця старенька. То так дарували і давно колись.

Ну, тепер, як вже подарує молода своїми подарками молодого і всіх, кого вона там має, то починають дарувати коровая, молодого коровая дарують. Благословлять тоже:

– Вечор добрий тому,

Хто в цьому дому!

– Ради слухати!

– Благословили їсти, пити,

Благословіть молодого коровая роздарити!

– Бог благословить!

– Раз!

– Бог благословить!

– Другий раз!

– Бог благословить!

– Третій раз!

– Бог благословить!

– Всі три рази разом!

– Бог благословить!

І тоді старший начинин знімає з коровая вінка, бере ножа і ріже на столі коровая. Самий перед ріже молодим і дають матері молодого. Мати меду більш намащує і подають молодим. І дуже їм приказують, щоб одразу вони це з'їли. Так загудують, щоб була неледача, щоб добре їла, щоб не було ніякого поганого між ними.

Потом дарують батьків рідніх більшими скибочками. Потом дарують батьків хрещених. А тоді вже ріжуть на маленькі скибочки і всім підносять, хто на весіллі, підносять коровая, а ці весіляни, хто що там має (хто гроші, хто рушника, радно, хто що там має), те кладе їм на тарілку і подають молодим. Тоді й приказують. Кажуть, хто там дарує вінок цибулі, щоб молода не давала молодому дулі.

[Комора]

Ну, тепер, як уже всіх подарували, молода стає на лавку і виходить з молодим, удвох. Виходить на хату. Садовлять її. Садовить мати, молодого мати, свекруха. Садовить її на ослін, скидає з неї бинди, скидає намітку. Намітку викидає на піч, щоб привикала невістка, щоб тепла була до чоловіка, до її сина.

Ну, і тоді зав'яже хустку і з молодим ведуть у комору. Ведуть в комору. Колись так було. Наші матері так розказували. Наші матері розказували нам, що тоді беруть молодуху, розбирають. Стелять у коморі білу дуже постіль, надівають на неї білу сорочку, ведуть з молодим у комору провірати, чи вона чесна. Ну, й буває таке, що молодий злякається та й не може цієї чесності достати. Ну, просять старшого начала, свата. Він уже старіший, знає, як його добувати, цю чесність. А комори колись, колишні комори були такі: дерево закидане, кругляки нетесані і неліпляна [комора]. То ці щілинки були. Ну, то ж інтересно цім весіляним, і малим дітям [навіть]. Біжать під цю комору і крузь щілинки дивляться. Ну, як не може цей вже (ще й сват може злякатися), тоді вже виходять і якого там уже охотніка, хто охоту має, уже покличуть туди, вже в комору.

Вже перевірили цю молоду, чи вона, значить, чесна. А знаєте, яка чесна? Покажеться на білій сорочці кров. Тоді вже виходять з комори дуже веселі, всі веселі. Сорочку беруть, високо піднімають, і цю “квіточку” на цій сорочці видно. І дуже всі веселі, і батьки дуже задоволені. Ну, й тоді накидає свекруха, молодого мати, на неї ще червону бинду, що вона чесна.

А якщо нечесна – замащують саджою і матір, і молодуху, і вікна, і б’ють хто що бачить. А колись коло комори були такі полиці, доска така, і на цій досці усе горшки (колись не каструлі, як тепер у нас), а все горшки череп’яні [стояли], то поб’ють. Що б’ється – то поб’ють. Хату саджою замастять і геть закидають грязею вікна. І сором тоді і для молодої, і для молодого. Ну, всім, знаєте, сором, що дівка нечесна. А ще знаєте, що робили? Намащують якого білого платка саджою і вилазять на комин [і вивішують]. А вилазять з-за того, щоб усі люди бачили, усе село бачило, що нечесна дівка. Там які-то і пісні були, но ми вже позабували. Матері то наші казали, но ми уже не можемо їх згадати. Як нечесна дівка, то поганих дуже пісень співали, а як чесна – дуже хороших пісень співали. Ну, ми вже позабували, ми їх не знаємо.

Ну, тепер, уже после цього всього, розходяться всі весілляни до дома оддыхати.

[Понеділок. Тур]

Оддыхнули, і в понеділок всі весілляни (і ті, і ті) десь у час, у два часа, як уже трохи оддыхнуть, посилають молодого до його тестя й тещі. І він повинен тещу вести під руку. Молодий іде посередині, а теща з одної сторони, а тєсть з другої сторони. В тестя хліб під рукою [під пахвою], а вся родня іде ззаду. І співають:

223. ОЙ МЕДЕ НАШ, МЕДЕ

Ой меде наш, меде, (2)
Зять тещеньку веде
За білуру ручку,
За хорошуру дочку*.

224. ОЙ МАТІНКО Й УТКО

Ой матінко й утко, (2)
Ворочайся хутко,
Бо вже сонце низенько,
Бо вже гості близенько.
Недалеко гостоньки – за селом,
Скоро будуть гостоньки за столом.

225. НА ГОРОДІ ГРУША

На городі груша, (2)
Під грушою м’ята.
Покажіть, люди добрі,
Де сватова хата.

---

* Куплет співають тричі.

226. МИ ДО СВАТА НЕ ПОТРАПИЛИ

Ми до свата не потрапили, (2)
Самі коні та заїхали –
Стежкою-втоптанкою
За своєю коханкою.

Приходять уже всі ці гості од молодої, що молодий веде, вже до молодого, стають під порогом. Виходить батько молодого й мати з хлібом і запрошують гостей до хати. Ну, заходять усі до хати. Садовлять їх усіх разом. Тут уже нема ни дружок, нікого, всі вже однакові. Садовлять [їх] за стіл і починають угощати. Батьків молодої садовлять на покуті, там, де сиділи молоді. А молода схована. Молодої ще не показують. Тоді, як всі посідали, починає родня молодої співати пісню, щоб уже молоду увели у хату:

227. ПОКАЖІТЬ НАМ НАШЕ

Покажіть нам наше, (2)
Нехай буде ваше,
Щоб наша дитина
Перед нами ходила.

Тоді родня молодого беруть перший раз кого-небудь, накидають [на нього] радно і всі обступають кругом, щоб дуже не видно було, і приводять до столу. Тура ведуть. Це називається “тур”, як ведуть. А родня молодої вгадують. Накидають на нього радно і співають:

228. ВЕДЕМО МИ ТУРА

Ведемо ми тура (2)
З-під зеленого дуба:
Чи тур, чи туриця,
Чи хороша молодиця?

Ну, тепер родня молодої вгадує. Те каже: “Наше”. А те каже: “Не наше”. Бо вони ж не можуть вгадати. А воно ж не їхнє, бо яку-небудь другу жінку чи чоловіка [підводять переодягнутого]. Ті [рідні молодого] одкидають радно і показують їм. “Не наше”. Ведуть оп’ять назад в комору. Беруть другого кого-небудь. Приводять другого. Знов цю саму пісню співають, а ці одспівують. Не вгадали. А за третім разом обов’язково має бути молода. Ну, вже накидають знов це радно, і вже ті вгадують: “Наше!” Вже вгадали. Вже молоду показують батькам, і вона залазить за стіл, сідає коло матері близьенько і цілує батька й матір у руку.

Як молода сіла коло матері, поцілувала батька й матір, то першу пісню співають:

229. ОЙ ТИХО, ТИХО ДУНАЙ ВОДУ ХИТАЄ

Ой тихо, тихо Дунай воду хитає,
Йа ще тихіше мати дочку питає:

– Ой доню моя, чи ти їла, чи ти пила?
Ой доню моя, чого ти так змарніла?

– Якби я їла, то я б так не змарніла,
Якби я пила, то й здорова я б була.

Завели мене до чужої комори,
Не дали мені ані хліба, ни соли.

Завели мене до чужої пивниці,
Не дали мені холодної водиці.

230. ЙА В НОВОМУ ТА КОЛОДЯЗІ
Йа в новому та колодязі, (2)
Там Ганнуса та воду брала.

Там Ганнуса та воду брала (2)
Та й на дому та поглядала.

Чи не їде моя матінка, (2)
Чи не везе та подарочки.

Чи не везе та подарочки, (2)
Золотий та й серпаночки.

[Вівторок. Заборини. Чоботи]

Ну, вже погуляли тут, у молодого. Нагостилися, випили, наспівалися і розходяться. Ще свати договарюються на другий день до молодої іти на заборини. То вже нікого не посилають од молодої до молодого, а свати договарюються, на які там часи: на два часа чи на час, на обід чи чуть пізнійш. Колись так казали: “На обід або з обіда приходьте, з полудня приходьте до нас вже у гості”.

Ну, тоді беруть ці свати молодого, беруть свою родину і йдуть до молодої. Приходять до молодої. Тоже так само. Батьків садовлять кругом столів. Вгощаються, випивають. Тут уже як посідали два часа чи там півтора часа, починають співати “Чоботи”. Як зять приїхав у весіллі, подарував тещі чоботи, то вона їх винесла в комору і поклала. Вони лежать аж до вівторка. У вівторок уже починають тещу взувати. Ну, садовлять її на ослоні і викликають молодого. І молодий починає міряти ці чоботи і взувати. А збоку стоять весілляни і співають:

231. ЗЯТЬ ТЕЩУ ВЗУВАЄ
Зять тещу взуває, (2)
Під сподницю заглядає:
Чи глибока криниця,
Чи холодна водиця.

А теща ногу цю гне, корчить, щоб не влізла туди [у чобіт]! Цей зять мучиться, мучиться. То як який знає, то довго не мучиться – шурне бумашку (десятку), щоб її легко взути. Вже як з грішми, то теща скоро ногу туди [у чобіт] пускає. А як який не знає – оглядається, почервоніє. Його штовхають: “Гроші туди, гроші!” То покладе гроші, вже виставляє теща ногу – но, і взувати.

Як уже зять взує тещу, поцілує його теща. І музики грають (а грають!), а він з тещою танцює. Танцюють досхочу, скільки схочуть, доки не потомляться. Теща гонориться зятьом! Як потомилися, тоді вже починають співати жінки за чоботи:

232. ОЦЕ ТІІ ЧОБОТИ, ЩО ЗЯТЬ ДАВ

Оце тії чоботи, що зять дав,
А за тії чоботи дочку взяв.

Чоботи, чоботи ви мої,
Наробили клопоту ви мені.

Ой їду я на річечку скрипучи,
Ой їду я з річечки плачучи.

Повіщу я чоботи на полицю,
Сама піду за дочкою й по улиці.

Оце тії чоботи, що зять дав.
– Чом діла не робите, як дочка?

233. ПРОПИЛА МАТИ ДОЧКУ

Пропила мати дочку (2)
На солодкім медочку,
На гіркій горівці –
Чоботи на тарілці.

Ну, вже взули матір у чоботи, переспівали цих пісень. Сідають знову за стіл. Сідають за стіл і вгощаються. Довго вгощаються – часа два а то й три сидять. А тоді, якщо в цих батьків остання дитина, то наперед сплетуть їм два вінки з жита, тільки з жита, і ще з квіточок губчаних (червоненькі квіточки були), і накладають [вінка] на батька, і накладають на матір. Піднімають їх на “Ура!” і співають їм пісню:

234. ОЙ ОБЖІНКИ, ТАТУ Й МАМО, ОБЖІНКИ

Ой обжінки, тату й мамо, обжінки,
Поженив ти сини й дочки, й мізинки.
Ой коли б це Бог дав, тату й мамо, дождати,
Найменших онучаток женити.

Ну, переспівали їм ці обжінки. Тоді батько бере вінка і накладає на сина старшого чи на зятя, а мати накладає на дочку чи невістку [старшу]. І так, скільки їх в хаті, од старшого до меншого починають перекладати. А перекладають це із-за того, щоб і вони дождали за своїми дітьми вінка цього, щоб і на їх [них] наклали, як на батьків.

235. ЩО МИ БУДЕМ РОБИТИ

Що ми будем робити, (2)
Як весілля минеться?

Йа зрубаємо в'яза (2)
Та й змалюємо князя.

Поставим серед хати (2)
Та й будем танцювати.

Що ми будем робити, (2)
Як весілля минеться?

Зрубаємо ялину (2)
Та й змалюєм дитину.

Поставим серед хати (2)
Та й будем співати.

236. ЙА ЗБЕРЕМО БАБСЬКУ ГРОМАДУ

Йа зберемо бабську громаду, (2)
Йа висадимо діда на бабу.
А дід буде діти робити,
А ми будем горілочку пити.

237. ВАРИ, МАТИ, ВАРЕНИКИ З СИРОМ

Вари, мати, вареники з сиром, (2)
Бо я була під твоїм сином.
Його жила по животі била,
Я думала, що не буду жива.
Як я теє перебуду,
То я довго жити буду.

Но, вже як весілля кінчилось, то є ще така остання пісня:

238. П'ЯТНИЦЯ – ПОЧИНАЛЬНИЦЯ

П'ятниця – починальниця, (2)
А субота – коровайниця,

А в неділю – розмай косу,
В понеділок – скидай красу,
А в вівторок – сваха до свахи,
А в середу скаже лопата,
Що є в кожного хата.

***

М. Г.: Весілля закінчилося. А як розраховувалися, наприклад, з куховарками? Вони ж найбільше, мабуть, працювали.

Г. І.: Да, куховарки найбільше працювали. Але ще наші батьки, матері нічого не платили куховаркам, бо тоді нічого не було. Брали все таких рідніших. Тоді їжі, харчів менш готували. Тоді дві куховарки оно було. То за те, що на це весілля зготували, подякували батьки їм, та й усе. А тепер, як уже весілля, то куховаркам багато дарують, бо дуже багато, яких вісімнадцять блюд, на столі буде. То дарують [куховаркам] на коровай фартухи й хустки, а вже на другий день дарують покривала і знов хустки.

М. Г.: А старостам?

Г. І.: А старостам нічого. Це тільки [те], що молода перев'язує їх рушниками.

М. Г.: Ваші подруги підказують, що потім старости забирають молодих до себе.

Г. І.: Да. Пізніше вже цих два старости забирають молодих і батьків молодих, молоді батьків і молодого батьків, в одну неділю в одного началина на гості, а в другу неділю другий началин тоже гості робить. Бере молодих і батьків молодих, батьків молодого і батьків молоді, і там роблять гості. Хрещених [батьків] ще беруть.

М. Г.: А які страви готували колись?

Г. І.: Колись були капуста, квасоля, млинці, холодець варили, сметана була м'ята макогоном. І борщ ще був. Як закон, повинен борщ бути.

М. Г.: Ви знаєте пісеньку про борщ. Проспівайте, будь ласка.

239. ОЙ КОЧУ Я, КОЧУ

Ой кочу я, кочу, (2)

Я борщу не хочу.

Дайте шо іншое,

Щораз – то ліпшое.

М. Г.: А які музиканти були у вас колись?

Г. І.: Колись була скрипка і барабан.

***

Г. І.: У нас хлопець ходив до дівчини. Ходив до неї три роки. А батьки йому не дозволили взяти, бо він дуже був багатий, а вона була дуже бідна. І от він батьків послухав, узяв багату, а бідну покинув. І от йому дружки заспівали [на весіллі] таку пісню:

240. ОЙ ТИ ДІВЧИНО, ТИ ПАХУЩЕЕ ЗІЛЛЕ

– Ой ти дівчино, ти пахущее зілле,
Не взяв я тебе, то й прошу на весілле.

– Не проси мене, проси свою родину,
Щоб ти женився щомісяця й годину.

Щоб ти женився, пуття тобі не стало,
Щоб над тобою сонечко не сяло.

Щоб над тобою земля провалилася,
Як я з тобою три роки любилася.

Щоб над тобою земля западалася,
Як я з тобою три роки кохалася.

***

Г. І.: Як дівка йде за вдовця, то сядуть дружки за стіл і так співають молодусі. А молодуха тоді дуже плаче. І всей рід плаче, що дівка йде за вдовця:

241. ОЙ КОРЦЕ, КОРЦЕ, ЩУКО-РИБОНЬКО, КОРЦЯ

Ой корце, корце, шуко-рибонько, корця.
Не йоддай мене, мій батеньку, за вдовця.

Бо буде вдовець бити ще й катувати,
Моє личенько до свого рівняти.

Моє личенько, як у лузі калина,
Його борода, як на свині щотина.

Моє личенько хлопчикам цілувати,
Його борода – припічка замітати.

Моє личенько, як на калині вітте,
Його борода, як на смітнику смітте.

Ой корце, корце, шуко-рибонько, корця.
Не йоддай мене, моя матір, за вдовця.

Бо буде вдовець бити ще й катувати,
Моє личенько до свого рівняти.

Моє личенько, як у лузі калина,
Його борода, як на свині щотина.

Моє личенько хлопчикам цілувати,
Його борода – припічка замітати.

Моє личенько, як на калині вігтє,
Його борода, як на смітнику смігтє.

Ой корця, корця, шуко-рибонько, корця.
Не йоддай мене, моя матір, за вдовця.

***

242. ОЙ БОЖЕ, БОЖЕ ТИ МІЙ МИЛИНЬКИЙ
Ой Боже, Боже ти мій милинький,
Кого я люблю – принеси його, Боже.

Ой хоч не його, то й товариша його,
Розпитаюся за здоров'єчко його:

Чи слабий лежить, чи доріжки не знає,
Серце-дівчину покинути думає.

– Через ворогів, через близьких сусідів
Кидаю тебе, дівчино, назовсім.

Записано 27 січня – 4 лютого 1982 р. від Миколайчук Ліди Мойсїївни, 1927 р. народж., Срібнюк Ярини Наумівни, 1922 р. народж., Максимович Євгенї Іванівни, 1916 р. народж., Шулги Степаниди Миколаївни, 1921 р. народж., Карпенко Марїї Петрівни, 1914 р. народж., Іванчук Ганни Дмитрівни, 1929 р. народж., Рожок Ольги Мойсїївни, 1929 р. народж. Розповідала Іванчук Ганна Дмитрівна, 1929 р. народж.